

Weergegeven maar niet vertaald

Vier Nederlandse Koranvertalingen vergeleken

Eindwerkstuk in het kader van de bacheloropleiding Theologie Levensbeschouwing,
Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing,
Lesplaats Amsterdam
Door: Ivo Spanjersberg
Studentnummer 2069731
Begeleid door: Dr. Archibald van Wieringen
Datum: 4 februari 2009
Plaats: Amsterdam

Woord vooraf

In het kader van het afronden van de bacheloropleiding Theologie Levensbeschouwing dient een werkstuk te worden geschreven dat een raakvlak heeft met de tijdens de opleiding gegeven stof.

Gedurende de opleiding kregen wij als studenten regelmatig college van Dr. Archibald van Wieringen, gepromoveerd op een bepaalde tekstuele methode waarmee analogieën konden worden “opgespoord”. Deze methode in vereenvoudigde vorm werd gedurende verschillende colleges toegepast om op een diepere en eenduidige wijze aan exegese te kunnen doen. Gaandeweg de colleges ontstond bij mij de vraag waarom dergelijke methoden bijna exclusief op christelijke en joodse teksten werden losgelaten. Zou de methode ook op teksten uit andere religieuze tradities van toepassing kunnen zijn?

De meest voorkomende religieuze traditie op dit ogenblik in Nederland buiten het christendom is de islam, reden om juist eens te kijken naar een tekst uit die traditie. En wie zegt “een tekst” uit de islam heeft het al snel over de Koran. Helaas is de Koran zelf in het Arabisch geschreven. Helaas, omdat ik het Arabisch niet machtig ben. Maar met mij vele anderen. Vandaar dat ik toch heb doorgezet en een onderwerp heb gevonden dat zowel de methode als de islam als onderwerp kent.

(Amsterdam, februari 2009)

Inhoudsopgave

0 Inleiding (incl. onderzoeksvraag)	5
1 Opzet	7
1.1 Gekozen vertalingen	7
1.1.a De Ahmadiyyavertaling	7
1.1.b De Kramersvertaling	7
1.1.c De Leemhuisvertaling	8
1.1.d De Siregarvertaling	8
1.2 Gekozen methode	8
1.2.a Syntaxis	8
1.2.b Semantiek	10
1.2.c Pragmatiek	10
1.3 Gekozen tekst	11
1.3.a Ahmadiyyavertaling	11
1.3.b Kramersvertaling	12
1.3.c Leemhuisvertaling	12
1.3.d Siregarvertaling	13
1.4 Verwijzingen	13
2 Uitwerking	14
2.1 Indeling enkelvoudige zinnen	14
2.1.a Indeling enkelvoudige zinnen Ahmadiyyavertaling	14
2.1.b Indeling enkelvoudige zinnen Kramersvertaling	15
2.1.c Indeling enkelvoudige zinnen Leemhuisvertaling	15
2.1.d Indeling enkelvoudige zinnen Siregarvertaling	16
2.2 Indeling narratief/discursief	17
2.2.a Indeling narratief/discursief Ahmadiyyavertaling	17
2.2.b Indeling narratief/discursief Kramersvertaling	18
2.2.c Indeling narratief/discursief Leemhuisvertaling	19
2.2.d Indeling narratief/discursief Siregarvertaling	20
2.2.e Overzicht alle vertalingen in één geheel	20
2.3 Semantiek: afhankelijkheden in tekst	22
2.3.a Afhankelijkheden in Ahmadiyyavertaling	23
2.3.b Afhankelijkheden in Kramersvertaling	24
2.3.c Afhankelijkheden in Leemhuisvertaling	24
2.3.d Afhankelijkheden in Siregarvertaling	25
2.4 Semantiek: woordherhalingen	26
2.4.a Woordherhalingen in Ahmadiyyavertaling	27
2.4.b Woordherhalingen in Kramersvertaling	29
2.4.c Woordherhalingen in Leemhuisvertaling	31
2.4.d Woordherhalingen in Siregarvertaling	33
2.5 Semantiek: synoniemen	35
2.5.a Synoniemen in de Ahmadiyyavertaling	35
2.5.b Synoniemen in de Kramersvertaling	35
2.5.c Synoniemen in de Leemhuisvertaling	36
2.5.d Synoniemen in de Siregarvertaling	36
2.6 Tekstpragmatiek	36
2.6.a De implied reader in de Ahmadiyyavertaling	36

2.6.b De implied reader in de Kramersvertaling	37
2.6.c De implied reader in de Leemhuisvertaling	37
2.6.d De implied reader in de Siregarvertaling	37
3 Onderlinge vergelijking	35
3.1 De Implied Reader in de vertalingen	35
3.2 Synoniemen	40
3.2.a Generaties	41
3.2.b Geven/schenken	41
3.2.c Duidelijk, zeker	42
3.2.d Spontane uitroepen	42
3.2.e Overige groepen	42
3.2.f: Conclusie synoniemen	43
3.3 Woordherhalingen	43
3.4 Afhankelijkheden in tekst	43
3.5 Narratie versus discursie	45
4 Conclusie	46
5 Bibliografie	48

0 Inleiding

Met het toenemen van de spanningen in de wereld veroorzaakt door de volgelingen van de Islam neemt de interesse, om diverse redenen, in die volgelingen, de moslims, snel toe. In de afgelopen veertig jaren zijn er waarschijnlijk meer boeken, tijdschriftartikelen en documentaires verschenen over de Islam in al haar facetten dan in de vele honderden jaren daarvoor. Met het groter worden van de interesse nam ook de interesse in de geloofsbronnen van die godsdienst toe, waardoor termen als Koran, Sharia en Hadith steeds bekender werden buiten de Islamitische wereld.

Maar wat staat er nu precies in die bronnen? Veel mensen lezen artikelen over de Islam en over die bronnen, maar zelden de bronnen zelf. En als ze al de bronnen erbij pakken, wat staat er dan in die bronnen?

Groot probleem daarbij is het eenvoudige feit dat de belangrijkste bron in de Islam, de Koran, geschreven is in een taal die ontzettend ingewikkeld is. Daar zijn verschillende redenen voor. Neem bijvoorbeeld het Arabische schrift waarin de Koran geschreven is: alleen al door de schrijfwijze van de taal is een meervoudige interpretatie mogelijk. Bovendien is de Koran geschreven in het Koranisch Arabisch (KA)¹, een taal die op veel punten afwijkt van Modern Standaard Arabisch (MSA). De hele recente discussie over een mogelijk Aramese afkomst van (delen van) de Koran zoals door de wetenschapper Luxenberg geopperd laten we dan voor het gemak nog maar even buiten beschouwing.

Vanuit een islamitisch-theologisch perspectief is het van wezenlijk belang om de Koran in het oorspronkelijke Arabisch te lezen, precies zoals het boek op dit ogenblik wereldwijd verkrijgbaar is. De Islam stelt namelijk dat de oorspronkelijke Arabische Koran het letterlijke woord van God is, alwaar de hele religie om draait. Maar dat levert voor alle niet-Arabischtaligen plus al die Arabischsprekenden die het Arabische schrift en het KA niet machtig zijn wel het probleem op dat het daardoor onmogelijk is geworden om zelfstandig kennis te nemen van de inhoud van de Koran.

In veel regio's is dit traditioneel opgelost door geen vertaling te maken, maar om ervoor te kiezen om een beperkt aantal "professionals" op te leiden tot Korankenner, die dan de overige gelovigen tekst en uitleg kunnen geven. Anderen kiezen er van oudsher voor om de Arabische tekst van de Koran uit het hoofd te leren (bijv. door het schrift en de uitspraak te leren), waarna ze tenminste de tekst kunnen reciteren, vaak zelfs uit het hoofd.

Maar voor die mensen die wel graag bewust kennis willen nemen, zelf, van de inhoud van de Koran blijft er, als men niet het Arabisch machtig is, weinig anders over dan te kiezen voor een vertaling. Vertalingen zijn, zeker binnen de Islam maar niet daar alleen, per definitie verdacht. Een vertaling is altijd slechts een beperkte afspiegeling van het origineel, altijd gaat een deel van de oorspronkelijke boodschap verloren. Dit kan vele achtergronden hebben, maar de belangrijkste twee achtergronden bij de Koranvertalingen zijn:

- 1) Wetenschappelijke redenen: door een bepaalde strikte wijze van vertaling aan de hand van een bepaalde (taalkundige) methodiek wordt de tekst bijv. te letterlijk vertaald, waardoor een dieperliggende boodschap in de oorspronkelijke tekst juist verloren kan gaan
- 2) Religieuze redenen: aan de hand van de eigen godsdienstige waarden wordt er een leeslaag op de tekst gelegd die in de vertaling sterk meespeelt indien er keuzes moeten worden gemaakt in bijv. de woordkeuze

¹ Er zijn meerdere benamingen mogelijk, hier wordt de benaming die Hans Jansen (zie Jansen 2008: blz. 49 e.v.) voorstelt toegepast.

Dergelijke redenen worden binnen de Islam al heel lang onderkent en hebben zelfs geleid tot discussies onder islamitische geleerden of er überhaupt wel zou mogen worden vertaald.

Ondanks de problemen die optreden bij van het vertalen van de Koran hebben in het verleden verscheidene vertalers een vertaling in het Nederlands afgeleverd. De eerste Nederlandse vertaling stamt al uit 1641 en was gebaseerd op een vertaling die oorspronkelijk al in de 12^e eeuw was gemaakt. Deze vertaling was daarmee een vertaling uit het Latijn, niet uit het Arabisch. Ook de eerste vertalingen die daar op volgden, uit 1658, 1859 en 1860, waren vertalingen die niet de brontekst als direct te vertalen bron gebruikten.

In de 20^e eeuw echter zijn vier vertalingen uitgekomen die wel (grotendeels) uitgaan van de oorspronkelijke Arabische tekst. Deze vier vertalingen worden in deze scriptie gebruikt. Het gaat hier om de volgende vertalingen²:

- “De heilige Gor’aan”, een vertaling van de Ahmadiyya Gemeenschap, eerste editie uit 1953 (deze vertaling gaat uit van een Engelse vertaling van dezelfde groepering, maar er is door Nederlandstaligen met kennis van het Arabisch meegewerkt aan de Nederlandse versie): in dit document aangeduid als de “Ahmadiyya-vertaling”
- “De Koran”, een vertaling van professor Kramers, postuum uitgegeven in 1956, in 1991 door drs. Asad Jaber en professor Hans Jansen geactualiseerd: hier aangeduid als de “Kramersvertaling”
- “de koran”, een vertaling van professor Leemhuis uit 1989: hier aangeduid als de “Leemhuisvertaling”
- “De Edele Koran”, een vertaling door Dr. Sofjan Siregar uit 1996, uitgegeven door het Islamitisch Cultureel Centrum Nederland (ICCN), vanaf hier de “Siregarvertaling”

Bij een eerste vluchtig inkijken van deze vertalingen vallen de verschillen al snel op: elke vertaling is anders. Dat is op zich niet zo gek: de vertalingen hebben weliswaar dezelfde tekst als uitgangspunt, maar de verschillende vertalers hebben verschillende methoden en bijbehorende woordkeuzen gehanteerd. Over deze vertalingen zijn nogal wat meningen te vinden (vooral op het internet), maar de vraag die daarbij vaak wordt gesteld (“Wat is de beste vertaling”) is een vraag die bijna per definitie niet kan worden beantwoord. Vertalingen komen in soorten en maten en om verschillende redenen kan men op verschillende wijzen dezelfde tekst vertalen. Maar we hebben wel degelijk vier recente vertalingen die binnen het Nederlands taalgebied verkrijgbaar zijn, vertalingen die duidelijk zin voor zin verschillen. Maar wat zijn die verschillen feitelijk: hoe groot zijn ze, hoe sterk is het onderlinge verschil? En ook: wat kan die verschillen verklaren?

In deze scriptie wordt gepoogd een antwoord te geven op die laatste twee vragen. Omdat deze vragen uitgaan van de gegeven teksten wordt op deze teksten een methode losgelaten die zeer precies is en uitgaat van een gestandaardiseerde wijze van indelen en evalueren van een tekst. Op die manier worden alle teksten op exact dezelfde wijze weergegeven, waarna een zeer precieze inhoudelijke vergelijking mogelijk is, die uiteindelijk moet leiden tot een oordeel dat niet gebaseerd is op bijv. een eigen religieuze opgelegde leeslaag, maar tot een oordeel gebaseerd op taalkundige gegevens.

² Voor de precieze bibliografische gegevens: zie de literatuurlijst. Verderop in dit document worden meer achtergronden over deze vertalingen gegeven.

1 Opzet

In deze scriptie wordt een vraag over Koranvertalingen beantwoord aan de hand van een bepaalde methode. Dat betekent dat er drie zaken vooraf belangrijk zijn:

- 1) Een overzicht van de gekozen vertalingen
- 2) Een beschrijving van de methode
- 3) Een deel uit de Koran waarop deze methode kan worden toegepast

1.1 Vertalingen

Op dit ogenblik zijn er vier courante Koranvertalingen verkrijgbaar binnen het Nederlandse taalgebied, te weten:

- De Ahmadiyyavertaling
- De Kramersvertaling
- De Leemhuisvertaling
- De Siregarvertaling

Al deze vertalingen kennen zo hun ontstaansgeschiedenis en achtergronden. Hier wordt beknopt ingegaan op de vertalingen. Meer informatie is te verkrijgen in de vertalingen zelf (bijv. in de voorwoorden) terwijl bijvoorbeeld Hans Jansen, die aan de Kramersvertaling heeft gewerkt, zelfs een eigen website heeft.

1.1.a De Ahmadiyyavertaling

Van de vier gebruikte vertalingen is deze vertaling de minst vertrouwde vertaling: omdat binnen de Islam voor veel moslims om theologische redenen geldt dat de leden van de Ahmadiyya gemeenschap afvalligen zijn is ook hun vertaling suspect. Het werkt dan ook niet mee dat de achterliggende ideeën van deze gemeenschap uitgebreid in hun vertaling worden aangehaald in de inleiding. Echter, een bespreking van de theologische verschillen is hier niet aan de orde: het gaat om de vertaling zelf.

De editie van de vertaling die hier gebruikt is kent een korte inleiding van de vertalers over de wijze van vertalen. Daarin stelt men dat als men moest kiezen tussen een zo letterlijk mogelijke vertaling of “fraai Nederlands” men heeft gekozen voor een vertaling die uitgaat van de oorspronkelijke bedoeling. Voorbeelden hiervan worden echter niet gegeven, dus de mate waarin men zich hieraan heeft gehouden is onbekend. Helaas wordt in de inleiding niet aangegeven dat deze vertaling gedeeltelijk uitgaat van een Engelse vertaling van de Koran. Dit punt wordt juist aangehaald in de inleiding van de Kramersvertaling.³

Deze vertaling ken een afwijkende versindeling: de nummering loopt vanaf vers 102 i.p.v. 101 zoals bij de overige vertalingen. Dit komt omdat de eerste zin van de Koranverzen in deze vertaling als apart vers wordt geteld, terwijl de overige vertalingen deze openingszin in feite als gebedsopening hanteren en niet als aparte zin in de tekst.

1.1.b De Kramersvertaling

De Kramersvertaling is de oudste Nederlandse vertaling die in z’n geheel direct vanuit de Arabische grondtekst is vertaald. In de inleiding van deze vertaling wordt gesteld dat Kramers de vertaling niet al te alledaags wilde laten klinken, daarbij uitgaande van het (theologische) idee dat het om het woord van God zou gaan. Daarbij had hij de intentie om de lezer te laten voelen hoe de eerste lezers zich gevoeld moeten hebben bij het lezen van dit boek. Omdat veel

³ Zier hiervoor de gebruikte Kramersvertaling blz. XV

gebruikte termen in het Arabisch bij de eerste lezers onbekend waren, moest dat gevoel ook worden gecreëerd voor de Nederlandse vertaling.

Daardoor is de Kramersvertaling niet de eenvoudigst leesbare vertaling, integendeel: regelmatig is het flink hoofdbreken over de (vaak verzonnen maar niet onbegrijpelijke) termen die Kramers gebruikt. In de inleiding van deze vertaling wordt aangegeven hoe dit in de praktijk uitpakt. Om mushrikun te kunnen vertalen wordt niet de term “polytheïsme” gebruikt, maar de term “genotengevers”⁴.

De huidige versie van deze vertaling is in de jaren '90 nog bijgewerkt en geactualiseerd.

1.1.c De Leemhuisvertaling

De vertaling van Dr. Leemhuis wordt gekenmerkt door het idee dat de doeltaal zou moeten prevaleren bij een vertaling.⁵ Daarbij stelt Leemhuis dat de Koran, in tegenstelling tot grote delen van de Bijbel, van nature “in het zelfde enigszins verheven register” staat geschreven. Die plechtige wijze van spreken tot de mens heeft hij gepoogd zoveel mogelijk te laten terugkomen in zijn vertaling.

Voordeel van de Leemhuis vertaling is dat ondanks die keuze voor meer plechtig gebruik hij zich, in tegenstelling tot de Kramersvertaling, wel keurig aan het standaard Nederlands heeft gehouden: alle woorden in zijn vertaling zijn reeds bestaande woorden.

Achterin de Leemhuisvertaling (5^e druk) stelt Leemhuis dat “er niet is geprobeerd door middel van speciale woordkeus of zinsconstructie de vorm van de oorspronkelijke tekst te benaderen”.

1.1.d De Siregarvertaling

Evenals de Ahmadiyyavertaling is ook deze vertaling opgezet en uitgegeven door een islamitische organisatie, in dit geval het Islamitische Cultureel Centrum Nederland. In de inleiding geeft Dr. Siregar aan dat zijn vertaling voorrang geeft “aan de inhoudelijk juiste weergave van de Koran” t.o.v. “de taalkundige of literaire kwaliteit van het gebruikte Nederlands”. Het idee is dat op die manier een vertaling tot stand komt die dichter bij de beleving van moslims ligt.

Her en der wordt op het internet gemeld dat deze vertaling relatief vaak in moskeeën in Nederland te vinden is, reden te meer om deze vertaling mee te nemen daar hij kennelijk voor een grote groep islamitische Nederlanders die een vertaling nodig hebben om de Koran te kunnen lezen de meest gelezen vertaling is.

1.2 Methode van vergelijken: tekstlinguïstische methode

De gekozen methode van vergelijken is een methode die uit verschillende stappen bestaat. Door de tekst zeer nauwkeurig te ontleden en bekijken via een aantal stappen is het mogelijk om een nauwkeurige vergelijking tussen teksten op te zetten.

De methode in kwestie, de tekstlinguïstische methode, bestaat uit drie delen, te weten de tekstsyntaxis, de tekstsemantiek en de tekstpragmatiek. Deze drie onderdelen vormen stappen in de methode en dienen ook allemaal te worden doorlopen in de analysefasen.

1.2.a Syntaxis

In de fase van het bekijken van de tekstsyntaxis wordt gezocht naar patronen die in boomdiagrammen kunnen worden weergegeven. De kleinste mogelijke eenheid binnen die

⁴ Genotengevers wordt afgeleid door Kramers uit het volgende: polytheïsten stellen meerdere goden naast elkaar, genoten of maten, voor, terwijl de Islam juist uitgaat van een zeer consequent monotheïsme.

⁵ Zie interview met Dr. Leemhuis op de website van de Rug (zie literatuuropgave voor adres)

boomstructuur zijn lexemen en morfemen, de grootste mogelijke eenheid de tekst als geheel. In dit werkstuk wordt gekeken vanaf het grammaticale niveau dat door de lexemen wordt vertegenwoordigd, namelijk de woordfuncties. Voorbeelden hiervan zijn de werkwoordelijke functies of de persoon van het woord.

Een stap hoger in de boomstructuur wordt gevormd door (eventueel maar niet uitsluitend) een combinatie van lexemen en morfemen, de woordsoorten. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld termen als de voornaamwoorden, voorzetsels en telwoorden.

Gezamenlijk tellen de woordsoorten dan weer op tot een woordgroep, bijvoorbeeld “op mijn heilige berg”. Aangezien in dit voorbeeld het voorzetsel “op” de rest van de woordgroep bepaald is dit dan een voorzetselwoordgroep (afgekort tot “vz wg” in dit werkstuk).

De woordgroepen vormen dan tot slot de enkelvoudige zinnen. Deze indeling is de eerste indeling die later in dit werkstuk wordt getoond. De uitgewerkte enkelvoudige zinnen zijn dan telkens tussen de teksten vergeleken op syntactisch niveau.

Een voorbeeld van een syntactische stap is bijvoorbeeld te maken met behulp van een zin uit Jesaja (42:4): “Totdat hij het recht op aarde zal hebben gegrondvest.”

Dit kan als volgt worden weergegeven:

Totdat	Werkwoordwoordgroep
hij	Persoonlijkvoornaamwoordgroep
het recht	Zelfstandignaamwoordwoordgroep
op aarde	Voorzetselwoordgroep
zal hebben gegrondvest	Werkwoordwoordgroep (v.t.t.t.)

Indien deze methode wordt losgelaten op de gekozen vertalingen dan levert dat bijv. het volgende schema op (Kramersvertaling vers 101)⁶:

Syntaxis								
Enkelvoudige zin:	Toen	kondigden	Wij	hem	aan	een	welbezonnen	knaap
Woordfunctie		ovt, mv	1e persoon mv	3e persoon ek				
Woordsoort	voegwoord	pv (vt)	pers vnw 1e pers mv	pers vnw, m ev	vz	onbep vnw	bn	zelfst nw ek
Woordgroep	vg wg	ww wg	pers vnw wg	pers vnw wg	vz wg	zelfst nw	woordgroep	

Narratie versus discursie

Hieruit vloeit dan een belangrijke stap in de syntactische analyse voort, namelijk het inzicht in het onderscheid tussen narratie en discursie in een tekst (plus bijbehorende: is er sprake van voorgrond of achtergrond?).

Deze combinatie van factoren is in een schema als volgt weer te geven:

	Voorgond	Achtergrond
Narratie	(en) toen (...) Zinnen in o.v.t.	Alle andere verbale vormen
Discursie	Zinnen in o.t.t. Gebiedende wijs Volle werkwoorden (“doorlopen!”) Modale vormen/aanvoegende wijs	“Rest”

⁶ Dit schema wordt hier sterk verkleind weergegeven i.v.m. de ruimte

Hierbij geldt wel dat er altijd primair sprake is van narratie (N) of discursie (D), dan pas van voorgrond of achtergrond.

1.2.b Semantiek

Binnen de tekstsyntaxische structuur is er een betekenis te vinden van bijvoorbeeld de woorden. De syntactische structuur is bepalend voor de indeling van een tekst, waarbinnen naar de betekenis kan worden gezocht. De eenvoudigste methode van kijken naar de semantiek van een tekst is zoeken naar woordherhalingen, waarbij het wel belangrijk is om dit beperkt te houden tot eigennamen, zelfstandig naamwoorden en werkwoorden (lidwoorden en hulpwerkwoorden zeker niet). De meest voorkomende woorden geven dan de zogenaamde semantische lijn in een tekst weer.

De semantische fase kan leiden tot nieuwe inzichten in de tekst die eerder syntactisch is bekeken. Zo kan het syntactisch zo zijn dat er een overeenkomst is van 100% tussen teksten die worden vergeleken, maar inhoudelijk kunnen dit volstrekt verschillende zinnen zijn. In deze fase wordt niet zozeer de vorm als wel de betekenis van een tekst duidelijk.

Maar de semantiek kan niet bestaan zonder eerst de vorm mee te hebben genomen, vandaar deze volgorde.

Uiteindelijk, na deze twee stappen, is het mogelijk om de vier teksten te vergelijken. Daarbij gaat het *in concreto* om het vergelijken van de woordgroepen op syntactisch niveau en het vergelijken van de gebruikte woorden op semantisch niveau. Er is echter nog een derde stap, te weten de tekstpragmatische stap.

1.2.c Pragmatiek

Kort door de bocht houdt de pragmatische fase niets anders in dan het zoeken naar de zogenaamde “implied reader” (IR). De syntactische analyse geeft aan dat een tekst bestaat uit inbeddingen (zoals bijv. woordgroepen in enkelvoudige zinnen). Dat inzicht is belangrijk, omdat een tekst kan worden gezien als een vorm van communicatie. Deze communicatie, waarmee een boodschap wordt doorgegeven, verloopt via zenders en ontvangers.

In beginsel ging dit idee uit van verhalende teksten, vandaar de term narratologie. Maar in de loop der tijden is de methode steeds vaker toegepast op een steeds breder palet aan teksten. De belangrijkste les die dit heeft opgeleverd is het inzicht dat in een verhaal of tekst niet alleen van alles gebeurt, maar dat een verhaal een boodschap bevat die door een zendende instantie op de een of andere wijze in dat verhaal is gebracht om over te worden gebracht op een ontvangende instantie.

Deze zendende en ontvangende instanties bestaan bij elke tekst tweemaal: eenmaal in de tekst en eenmaal buiten de tekst. Buiten de tekst staan de auteur (van de tekst) en de lezer (van de tekst). Dit zijn in beide gevallen reëel bestaande entiteiten: mensen van vlees en bloed. Ooit heeft een mens een bepaalde tekst geschreven, de echte auteur of Real Author (RA). Dit heeft hij gedaan om een boodschap over te brengen aan een echte lezer of Real Reader (RR), zonder daarbij noodzakelijkerwijze te weten wie de RR zou zijn. De RA gaat dus uit van het bestaan van een impliciet aanwezig lezer, de Implied Reader (IR), los van eventuele kennis over wie die IR dan in werkelijkheid is als de tekst daadwerkelijk wordt gelezen.

Dat zelfde effect treedt ook omgekeerd op: als wij een tekst lezen van Paulus, dan gaat het niet om een figuur Paulus die kennelijk (of niet?) in werkelijkheid heeft bestaan, maar om een Implied Author (IA) die wordt aangeduid met IA.

Het is van belang om te realiseren dat de RA en de IA enerzijds en de RR en de IR anderzijds niet met elkaar overkomen. Zo is de IA Paulus niet de RA Paulus.⁷ Interessant is een andere realisatie: net zomin als een huidige lezer de RA Paulus heeft gekend, zo kende de RA Paulus ook niet de RR van nu. De RA Paulus kon, in de hoedanigheid van de IA Paulus van de tekst, dus alleen maar rekening houden met de IR van de tekst. En juist daarom zit het hart van de boodschap van de IA op dit punt: daar waar de IR wordt aangesproken komt de boodschap het sterkst naar voren.

De tekstpragmatiek zoekt dus in principe naar de plaatsen waar de IA wordt aangesproken, om op die manier de eigenlijke boodschap, tussen de vele boodschappen die in allerlei niveaus kunnen voorkomen in een tekst, te kunnen ontdekken. Daarmee is de tekstpragmatiek de laatste maar tevens belangrijkste stap in het begrijpen van een tekst.

1.3 Gekozen tekst: Soera 37:101-113

In feite is de keuze van een tekst in deze volstrekt arbitrair indien niet de gehele Koran wordt vergeleken. Zonder een volledig uitgewerkt model en een heel veel computerrekenkracht is dat echter niet mogelijk. Vandaar dat hier gekozen is voor een beperkte stuk tekst. De tekst in kwestie is Soera 37:101-113. Deze tekst is om verschillende redenen gekozen:

- De tekst bevat verschillende perspectiefwisselingen: verschillende partijen komen “aan het woord” in de tekst
- De tekst bevat zowel narratie als discursie
- De tekst is gebaseerd op een tekst uit Genesis (te weten Gen. 22:1-19), waardoor het verhaal breder bekend is dan alleen in de Islam zelf

In het kort komt het verhaal hier op neer: Abraham heeft God om een zoon verzocht, die God ook daadwerkelijk levert. Echter, als die zoon, Izaak/Ishaq/Ishaak oud genoeg is krijgt Abraham in een boodschap dat de zoon dient te worden geofferd door Abraham. Zodra Abraham concrete aanstalten maakt om dit daadwerkelijk te doen, weerhoudt God Abraham van de uitvoering van de daad, waarna een lofzang op Abraham volgt.

De vier teksten in de gekozen vertaling worden hieronder weergegeven.

1.3.a Ahmadiyyavertaling

- 102 Dan gaven Wij hem de blijde tijding van een verdraagzame zoon.
103 En toen deze de knapenleeftijd bereikte, zeide hij: “O mijn lieven zoon, ik heb in en droom gezien, dat ik u heb te offeren. Zie, wat zegt gij daarvan?” Deze antwoordde: “O mijn vader doe zoals u bevolen is, gij zult mij, indien Allah het wil, zeker geduldig vinden.”
104 En toen zij zich beiden aan (Gods bevel) hadden onderworpen, en hij hem plat op zijn voorhoofd had gelegd,
105 Riepen Wij hem toe: “O Abraham,
106 Gij hebt de droom reeds vervuld. Zo belonen Wij inderdaad degenen, die goed doen.
107 Dit was voorzeker een grote beproeving.
108 En Wij verlostten hem door een groot offer.
109 En Wij lieten voor hem onder de komende geslachten (de groet):
110 “Vrede zij Abraham.”

⁷ Let wel: zo de RA Paulus al heeft bestaan! Alleen die twijfel vertelt ons al dat er geen één op één relatie is tussen de IA en de RA.

- 111 Zo belonen Wij hen die goed doen.
112 Voorwaar, hij was één Onzer gelovige dienaren.
113 Wij gaven hem het blijde nieuws van Izaak, een profeet onder de rechtvaardigen.
114 En Wij zegenden hem en Izaak. En er zijn er onder hun nageslacht die goed doen en anderen die zichzelf openlijk onrecht aandoen.

1.3.b Kramersvertaling

- 101 Toen kondigden Wij hem aan een welbezonnen knaap.
102 Toen deze nu bij hem bereikt had de leeftijd van samenwerking
zeide hij:
O mijn zoon ik zie in de droom dat ik u moet slachten.
Zie dus wat gij denkt.
Hij zeide:
O mijn vader doe wat u bevolen is gij zult mij zo God wil onder de duldenden vinden.
103 En toen zij zich overgaven en hij hem had omgeworpen op zijn voorhoofd
104 riepen Wij tot hem:
O Ibrahim!
105 Gij hebt de droom oprecht vervuld.
Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
106 Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.
107 En Wij gaven ter bevrijding in zijn plaats een geweldig slachtoffer.
108 En over hem hebben Wij bij de later komenden bestendigd:
109 Heil over Ibrahim!
110 Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
111 Hij behoorde tot Onze gelovige dienaren.
112 En wij kondigden hem aan Ishaq een profeet behorend tot de deugdzamen.
113 En wij zegenden hem en Ishaq.
En onder hun nageslacht waren er wel-handelenden en ook klaarblijkende onrechtdoeners jegens zichzelf.

1.3.c Leemhuisvertaling

- 101 Daarop verkondigden Wij hem het goede nieuws van een zachtmoedige jongen.
102 Toen die zover was dat hij met hem mee kon gaan zei hij: "Mijn zoon, ik heb in de slaap gezien dat ik je zal offeren. Zie eens wat jij ervan vindt." Hij zei: "Mijn vader, doe wat je bevolen is. Je zult merken dat ik, als God het wil, iemand ben die geduldig volhardt."
103 Toen zij zich beiden (aan Gods wil) overgegeven hadden en hij hem op zijn voorhoofd had neergelegd,
104 riepen Wij hem: "Ibrahiem!
105 Jij hebt de droom doen uitkomen. Zo belonen Wij hen die goed doen.
106 Dit was duidelijk een beproeving."
107 En wij gaven voor hem een geweldig offer in de plaats.
108 En Wij lieten voor hem een goede naam bij het nageslacht na.
109 Vrede zij met Ibrahiem!
110 Zo belonen Wij hen die goed doen.
111 Hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
112 En Wij verkondigden hem het goede nieuws van Ishaak die een profeet uit het midden van de rechtschapenen zou zijn.

- 113 Wij zegenden hem en Ishaak. En onder hun nageslacht zijn er die goed doen en die zich duidelijk onrecht aandoen.

1.3.d Siregarvertaling

- 101 Toen verkondigden Wij hem de verheugende tijding van een zachtmoedige jongen (Ismail).
- 102 Toen hij de leeftijd had bereikt waarop hij hem (Ibrahim) kon helpen, zei hij: "O mijn zoon, voorwaar, ik heb in een droom gezien dat ik jou zal offeren, zeg mij hoe jij daarover denkt." Hij zei: "O mijn vader, doe wat u is bevolen, U zult vinden dat ik, als Allah het wil, tot de geduldigen behoor."
- 103 Toen zij zich (aan Allah) hadden overgegeven en hij hem op zijn slaap had gelegd (om te offeren).
- 104 Toen riepen Wij tot hem: "O Ibrahim!
- 105 Waarlijk, jij hebt de droom in waarheid vervuld. Voorwaar, zo belonen Wij de weldoeners."
- 106 Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.
- 107 En Wij gaven hem ter vervanging een geweldig offerdier.
- 108 En Wij maakten voor hem (zijn goede naam) blijvend onder de lateren.
- 109 Vrede zij met Ibrahim.
- 110 Zo belonen Wij de weldoeners.
- 111 Voorwaar, hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
- 112 En Wij verkondigden hem de verheugende tijding over (de geboorte van) Ishaq, als een Profeet van de rechtschapenen.
- 113 En Wij zegenden hem en Ishaq. En onder hun nakomelingen zijn er die weldoener zijn en (ook) die duidelijk onrechtvaardig voor zichzelf zijn.

1.4 Verwijzingen naar individuele zinnen binnen vertalingen

Omdat er aan individuele zinnen binnen vertalingen moet kunnen worden gerefereerd wordt hier een systeem aangehouden waarbij de vertalingen worden afgekort m.b.v. de eerste letter in de naam van de vertaling. Vervolgens wordt dan regelnummer en eventueel (zie deel 3) een letter. Dit levert bijvoorbeeld de volgende referentie op: A103b. In de praktijk is dit de zinsnede "zeide hij:" uit de Ahmadiyyavertaling, vers 103 tweede zinsdeel.

2 Uitwerking

Nu zowel de gekozen teksten als de methode bekend zijn is het mogelijk om de methode ook daadwerkelijk toe te passen op deze teksten. Daartoe dienen de drie rondes per tekst te worden doorlopen.

Eerst wordt de tekst opgeknipt in enkelvoudige zinnen. Alhoewel dit veel ruimte kost worden de enkelvoudige zinnen hier toch weer weergegeven omdat tegelijkertijd een nummering wordt doorgevoerd die later, bij de volgende stappen, wordt toegepast om snel te kunnen refereren aan deze individuele zinnen.

2.1 Enkelvoudige zinnen

2.1.a Indeling enkelvoudige zinnen Ahmadiyyavertaling

- 102 Dan gaven Wij hem de blijde tijding van een verdraagzame zoon.
103 a En toen deze de knapenleeftijd bereikte,
103 b zeide hij:
103 c “O mijn lieven zoon,
103 d ik heb in een droom gezien,
103 e dat ik u heb te offeren.
103 f Zie, wat zegt gij daarvan?”
103 g Deze antwoordde:
103 h “O mijn vader
103 i doe
103 j zoals u bevolen is,
103 k gij zult mij,
103 l indien Allah het wil,
103 m zeker geduldig vinden.”
104 a En toen zij zich beiden aan (Gods bevel) hadden onderworpen,
104 b en hij hem plat op zijn voorhoofd had gelegd,
105 a Riepen Wij hem toe:
105 b “O Abraham,
106 a Gij hebt de droom reeds vervuld.
106 b Zo belonen Wij inderdaad degenen,
106 c die goed doen.
107 Dit was voorzeker een grote beproeving.
108 En Wij verlostten hem door een groot offer.
109 En Wij lieten voor hem onder de komende geslachten (de groet):
110 “Vrede zij Abraham.”
111 a Zo belonen Wij hen
111 b die goed doen.
112 Voorwaar, hij was één Onzer gelovige dienaren.
113 Wij gaven hem het blijde nieuws van Izaak, een profeet onder de rechtvaardigen.
114 a En Wij zegenden hem en Izaak.
114 b En er zijn er onder hun nageslacht
114 c die goed doen
114 d en anderen
114 e die zichzelf openlijk onrecht aandoen.

2.1.b Indeling enkelvoudige zinnen Kramersvertaling

- 101 Toen kondigden Wij hem aan een welbezonnen knaap.
102 a Toen deze nu bij hem bereikt had de leeftijd van samenwerking
102 b zeide hij:
102 c O mijn zoon
102 d ik zie in de droom
102 e dat ik u moet slachten.
102 f Zie dus wat gij denkt.
102 g Hij zeide:
102 h O mijn vader
102 i doe
102 j wat u bevolen is
102 k gij zult mij
102 l zo God wil
102 m onder de duldenden vinden.
103 a En toen zij zich overgaven
103 b en hij hem had omgeworpen op zijn voorhoofd
104 a riepen Wij tot hem:
104 b O Ibrahim!
105 a Gij hebt de droom oprecht vervuld.
105 b Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
106 Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.
107 En Wij gaven ter bevrijding in zijn plaats een geweldig slachtoffer.
108 En over hem hebben Wij bij de later komenden bestendigd:
109 Heil over Ibrahim!
110 Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
111 Hij behoorde tot Onze gelovige dienaren.
112 En wij kondigden hem aan Ishaq een profeet behorend tot de deugdzamen.
113 a En wij zegenden hem en Ishaq.
113 b En onder hun nageslacht waren er wel-handelenden
113 c en ook klaarblijkende onrechtdoeners jegens zichzelf.

2.1.c Indeling enkelvoudige zinnen Leemhuisvertaling

- 101 Daarop verkondigden Wij hem het goede nieuws van een zachtmoedige jongen.
102 a Toen die zover was
102 b dat hij met hem mee kon gaan
102 c zei hij:
102 d "Mijn zoon,
102 e ik heb in de slaap gezien
102 f dat ik je zal offeren.
102 g Zie eens wat jij ervan vindt."
102 h Hij zei:
102 i "Mijn vader,
102 j doe
102 k wat je bevolen is.
102 l Je zult merken
102 m dat ik,

102 n als God het wil,
 102 o iemand ben
 102 p die geduldig volhardt.”
 103 a Toen zij zich beiden (aan Gods wil) overgegeven hadden
 103 b en hij hem op zijn voorhoofd had neergelegd,
 104 a riepen Wij hem:
 104 b “Ibrahiem!
 105 a Jij hebt de droom doen uitkomen.
 105 b Zo belonen Wij hen
 105 c die goed doen.
 106 Dit was duidelijk een beproeving.”
 107 En wij gaven voor hem een geweldig offer in de plaats.
 108 En Wij lieten voor hem een goede naam bij het nageslacht na.
 109 Vrede zij met Ibrahiem!
 110 a Zo belonen Wij hen
 110 b die goed doen.
 111 Hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
 112 a En Wij verkondigden hem het goede nieuws van Ishaak
 112 b die een profeet uit het midden van de rechtschapenen zou zijn.
 113 a Wij zegenden hem en Ishaak.
 113 b En onder hun nageslacht zijn er
 113 c die goed doen
 113 d en
 113 e die zich duidelijk onrecht aandoen.

2.1.d Indeling enkelvoudige zinnen Siregarvertaling

101 Toen verkondigden Wij hem de verheugende tijding van een zachtmoedige jongen
 (Ismail).
 102 a Toen hij de leeftijd had bereikt
 102 b waarop hij hem (Ibrahim) kon helpen,
 102 c zei hij:
 102 d “O mijn zoon,
 102 e voorwaar, ik heb in een droom gezien
 102 f dat ik jou zal offeren,
 102 g zeg mij
 102 h hoe jij daarover denkt.”
 102 i Hij zei:
 102 j “O mijn vader,
 102 k doe
 102 l wat u is bevolen,
 102 m U zult vinden
 102 n dat ik,
 102 o als Allah het wil,
 102 p tot de geduldigen behoort.”
 103a Toen zij zich (aan Allah) hadden overgegeven
 103b en hij hem op zijn slaap had gelegd
 103 c (om te offeren).
 104a Toen riepen Wij tot hem:

- 104 b "O Ibrahim!
- 105 a Waarlijk, jij hebt de droom in waarheid vervuld.
- 105 b Voorwaar, zo belonen Wij de weldoeners."
- 106 Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.
- 107 En Wij gaven hem ter vervanging een geweldig offerdier.
- 108 En Wij maakten voor hem (zijn goede naam) blijvend onder de lateren.
- 109 Vrede zij met Ibrahim.
- 110 Zo belonen Wij de weldoeners.
- 111 Voorwaar, hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
- 112 En Wij verkondigden hem de verheugende tijding over (de geboorte van) Ishaq, als een Profeet van de rechtschapenen.
- 113 a En Wij zegenden hem en Ishaq.
- 113 b En onder hun nakomelingen zijn er
- 113 c die weldoener zijn
- 113 d en (ook)
- 113 e die duidelijk onrechtvaardig voor zichzelf zijn.

2.2 Narratief versus discursief

Ook een belangrijke stap in de syntactische analysefase is het maken van het onderscheid tussen narratie en discursie en het daarbij horende onderscheid tussen voorgrond en achtergrond. De termen worden als volgt afgekort weergegeven:

- Nv: Narratief voorgrond
- Na: Narratief achtergrond
- Dv: Discursief voorgrond
- Da: Discursief achtergrond

Dit wordt in kolommen weergegeven, die d.m.v. inspringen weergegeven wat het "niveau" van de tekst is, te weten:

Nv	Na	Dv	Da
----	----	----	----

2.2.a Indeling narratief/discursief Ahmadiyyavertaling

	Nv	Na	Dv	Da
102				Dan gaven Wij hem de blijde tijding van een verdraagzame zoon.
103 a				En toen deze de knapenleeftijd bereikte,
103 b				zeide hij:
103 c				"O mijn lieven zoon,
103 d				ik heb in een droom gezien,
103 e				dat ik u heb te offeren.
103 f				Zie, wat zegt gij daarvan?"
103 g				Deze antwoordde:
103 h				"O mijn vader
103 i				doe
103 j				zoals u bevolen is,
103 k				gij zult mij,
103 l				indien Allah het wil,
103 m				zeker geduldig vinden."
104 a				En toen zij zich beiden aan (Gods bevel) hadden onderworpen,
104 b				en hij hem plat op zijn voorhoofd had gelegd,
105 a				Riepen Wij hem toe:

105 b "O Abraham,
 106 a Gij hebt de droom reeds vervuld.
 106 b Zo belonen Wij inderdaad degenen,
 106 c die goed doen.
 107 Dit was voorzeker een grote beproeving.
 108 En Wij verlostten hem door een groot offer.
 109 En Wij lieten voor hem onder de komende geslachten (de
 groet):
 110 "Vrede zij Abraham."
 111 a Zo belonen Wij hen
 111 b die goed doen.
 112 Voorwaar, hij was één Onzer gelovige dienaren.
 113 Wij gaven hem het blijde nieuws van Izaak, een profeet onder
 de rechtvaardigen.
 114 a En Wij zegenden hem en Izaak.
 114 b En er zijn er onder hun nageslacht
 114 c die goed doen
 114 d en anderen
 114 e die zichzelf openlijk onrecht aandoen.
 (Noot: 110 is DDv.)

2.2.b Indeling narratief/discursief Kramersvertaling

	Nv	Na	Dv	Da
101	Toen kondigden Wij hem aan een welbezonnen knaap.			
102 a	Toen deze nu bij hem bereikt had de leeftijd van samenwerking			
102 b	zeide hij:			
102 c		O mijn zoon		
102 d		ik zie in de droom		
102 e		dat ik u moet slachten.		
102 f		Zie dus wat gij denkt.		
102 g	Hij zeide:			
102 h		O mijn vader		
102 i		doe		
102 j		wat u bevolen is		
102 k		gij zult mij		
102 l		zo God wil		
102 m		onder de duldenden vinden.		
103 a	En toen zij zich overgaven			
103 b	en hij hem had omgeworpen op zijn voorhoofd			
104 a	riepen Wij tot hem:			
104 b		O Ibrahim!		
105 a		Gij hebt de droom oprecht vervuld.		
105 b		Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.		
106	Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.			
107	En Wij gaven ter bevrijding in zijn plaats een geweldig slachtoffer.			
108	En over hem hebben Wij bij de later komenden bestendigd:			
109		Heil over Ibrahim!		
110		Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.		

111 Hij behoorde tot Onze gelovige dienaren.
 112 En wij kondigden hem aan Ishaq een profeet behorend tot de deugdzamen.
 113 a En wij zegenden hem en Ishaq.
 113 b En onder hun nageslacht waren er wel-handelenden en ook klaarblijkende
 onrechtdoeners jegens zichzelf.

Noot: 109 is DDv.

2.2.c Indeling narratief/discursief Leemhuisvertaling

	Nv	Na	Dv	Da
101				Daarop verkondigden Wij hem het goede nieuws van een zachtmoedige jongen.
102 a				Toen die zover was
102 b				dat hij met hem mee kon gaan
102 c	zei hij:			
102 d				"Mijn zoon,
102 e				ik heb in de slaap gezien
102 f				dat ik je zal offeren.
102 g				Zie eens wat jij ervan vindt."
102 h	Hij zei:			
102 i				"Mijn vader,
102 j				doe
102 k				wat je bevolen is.
102 l				Je zult merken
102 m				dat ik,
102 n				als God het wil,
102 o				iemand ben
102 p				die geduldig volhardt."
103 a				Toen zij zich beiden (aan Gods wil) overgegeven hadden
103 b				en hij hem op zijn voorhoofd had neergelegd,
104 a	riepen Wij hem:			
104 b				"Ibrahiem!
105 a				Jij hebt de droom doen uitkomen.
105 b				Zo belonen Wij hen
105 c				die goed doen.
106				Dit was duidelijk een beproeving."
107				En wij gaven voor hem een geweldig offer in de plaats.
108				En Wij lieten voor hem een goede naam bij het nageslacht na.
109				Vrede zij met Ibrahiem!
110 a				Zo belonen Wij hen
110 b				die goed doen.
111				Hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
112 a				En Wij verkondigden hem het goede nieuws van Ishaak
112 b				die een profeet uit het midden van de rechtschapenen zou zijn.
113 a				Wij zegenden hem en Ishaak.
113 b				En onder hun nageslacht zijn er
113 c				die goed doen
113 d				en
113 e				die zich duidelijk onrecht aandoen.

2.2.d Indeling narratief/discursief Siregarvertaling

	Nv	Na	Dv	Da
101	Toen verkondigden Wij hem de verheugende tijding van een zachtmoedige jongen (Ismail).			
102 a	Toen hij de leeftijd had bereikt			
102 b	waarop hij hem (Ibrahim) kon helpen,			
102 c	zei hij:			
102 d	“O mijn zoon,			
102 e	voorwaar, ik heb in een droom gezien			
102 f	dat ik jou zal offeren,			
102 g	zeg mij			
102 h	hoe jij daarover denkt.”			
102 i	Hij zei:			
102 j	“O mijn vader,			
102 k	doe			
102 l	wat u is bevolen,			
102 m	U zult vinden			
102 n	dat ik,			
102 o	als Allah het wil,			
102 p	tot de geduldigen behoort.”			
103a	Toen zij zich (aan Allah) hadden overgegeven			
103b	en hij hem op zijn slaap had gelegd			
103 c	(om te offeren).			
104a	Toen riepen Wij tot hem:			
104 b	“O Ibrahim!			
105 a	Waarlijk, jij hebt de droom in waarheid vervuld.			
105 b	Voorwaar, zo belonen Wij de weldoeners.”			
106	Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.			
107	En Wij gaven hem ter vervanging een geweldig offerdier.			
108	En Wij maakten voor hem (zijn goede naam) blijvend onder de lateren.			
109	Vrede zij met Ibrahim.			
110	Zo belonen Wij de weldoeners.			
111	Voorwaar, hij behoort tot Onze gelovige dienaren.			
112	En Wij verkondigden hem de verheugende tijding over (de geboorte van) Ishaq, als een Profeet van de rechtschapenen.			
113 a	En Wij zegenden hem en Ishaq.			
113 b	En onder hun nakomelingen zijn er			
113 c	die weldoener zijn			
113 d	en (ook)			
113 e	die duidelijk onrechtvaardig voor zichzelf zijn.			

2.2.e Overzicht alle vertalingen in één geheel

Om het geheel overzichtelijk te houden zijn de vertalingen ook nog gezamenlijk in één tabel opgenomen. In deze tabel zijn de verschillende vertalingen afgekort meegenomen, waarbij telkens geldt dat V(x) staat voor “de versnummering van de vertaling die afgekort wordt weergegeven”. Zo betekent V(K) “versnummering van de Kramersvertaling”.

In de kolom van de vertaling zelf staat dan afgekort narratief en discursief met daarbij telkens voorgrond of achtergrond, bijvoorbeeld N(V).

Tabel narratie versus discursie per vertaling

V(A)	A	V(K)	K	V(L)	L	V(S)	S
102	Nv	101	Nv	101	Nv	101	Nv
103a	Na	102a	Na	102a	Na	102a	Na
103b	Nv	102b	Nv	102b	Na	102b	Na
103c	Dv	102c	Dv	102c	Nv	102c	Nv
103d	Da	102d	Dv	102d	Dv	102d	Dv
103e	Da	102e	Da	102e	Da	102e	Da
103f	Dv	102f	Dv	102f	Da	102f	Da
103g	Nv	102g	Nv	102g	Dv	102g	Dv
103h	Dv	102h	Dv	102h	Nv	102h	Da
103i	Dv	102i	Dv	102i	Dv	102i	Nv
103j	Da	102j	Da	102j	Dv	102j	Dv
103k	Da	102k	Da	102k	Da	102k	Dv
103l	Da	102l	Da	102l	Da	102l	Da
103m	Da	102m	Da	102m	Da	102m	Da
				102n	Da	102n	Da
				102o	Da	102o	Da
				102p	Da	102p	Da
104a	Na	103a	Na	103a	Na	103a	Na
104b	Na	103b	Na	103b	Na	103b	Na
						103c	Na
105a	Nv	104a	Nv	104a	Nv	104a	Nv
105b	Dv	104b	Dv	104b	Dv	104b	Dv
106a	Da	105a	Da	105a	Da	105a	Da
106b	Dv	105b	Dv	105b	Dv	105b	Dv
106c	Da			105c	Da		
107	Da	106	Na	106	Da	106	Na
108	Da	107	Nv	107	Nv	107	Nv
109	Da	108	Na	108	Nv	108	Nv
110	Dv	109	Dv	109	Na	109	Na
111a	Dv	110	Da	110a	Na	110	Na
111b	Da			110b	Na		
112	Da	111	Da	111	Na	111	Na
113	Da	112	Nv	112a	Nv	112	Nv
				112b	Na		
114a	Da	113a	Nv	113a	Nv	113a	Nv
114b	Dv	113b	Na	113b	Na	113b	Na
114c	Da			113c	Na	113c	Na
114d	Dv			113d	Na	113d	Na
114e	Da			113e	Na	113e	Na

Deze tabel kan ook gecodeerd met kleuren worden weergegeven. Dan worden de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende vertalingen duidelijker zichtbaar:

V(A)	A	V(K)	K	V(L)	L	V(S)	S
102	Nv	101	Nv	101	Nv	101	Nv
103a	Na	102a	Na	102a	Na	102a	Na

103b	Nv	102b	Nv	102b	Na	102b	Na
103c	Dv	102c	Dv	102c	Nv	102c	Nv
103d	Da	102d	Dv	102d	Dv	102d	Dv
103e	Da	102e	Da	102e	Da	102e	Da
103f	Dv	102f	Dv	102f	Da	102f	Da
103g	Nv	102g	Nv	102g	Dv	102g	Dv
103h	Dv	102h	Dv	102h	Nv	102h	Da
103i	Dv	102i	Dv	102i	Dv	102i	Nv
103j	Da	102j	Da	102j	Dv	102j	Dv
103k	Da	102k	Da	102k	Da	102k	Dv
103l	Da	102l	Da	102l	Da	102l	Da
103m	Da	102m	Da	102m	Da	102m	Da
				102n	Da	102n	Da
				102o	Da	102o	Da
				102p	Da	102p	Da
104a	Na	103a	Na	103a	Na	103a	Na
104b	Na	103b	Na	103b	Na	103b	Na
						103c	Na
105a	Nv	104a	Nv	104a	Nv	104a	Nv
105b	Dv	104b	Dv	104b	Dv	104b	Dv
106a	Da	105a	Da	105a	Da	105a	Da
106b	Dv	105b	Dv	105b	Dv	105b	Dv
106c	Da			105c	Da		
107	Da	106	Na	106	Da	106	Na
108	Da	107	Nv	107	Nv	107	Nv
109	Da	108	Na	108	Nv	108	Nv
110	Dv	109	Dv	109	Na	109	Na
111a	Dv	110	Da	110a	Na	110	Na
111b	Da			110b	Na		
112	Da	111	Da	111	Na	111	Na
113	Da	112	Nv	112a	Nv	112	Nv
				112b	Na		
114a	Da	113a	Nv	113a	Nv	113a	Nv
114b	Dv	113b	Na	113b	Na	113b	Na
114c	Da			113c	Na	113c	Na
114d	Dv			113d	Na	113d	Na
114e	Da			113e	Na	113e	Na

De kleuren geven twee effecten duidelijk weer:

1. er is sprake van volledige overeenkomst tussen de vertalingen in ongeveer een derde van de enkelvoudige zinnen (er zijn in totaal 39 mogelijke zinnen, waarvan 11 een volledige overeenkomst kennen)
2. de onderlinge overeenkomsten in de enkelvoudige zinnen tussen de Ahmadiyyavertaling en Kramersvertaling enerzijds en de Leemhuisvertaling en Siregarvertaling anderzijds zijn groter dan in de andere mogelijke tweevoudige combinaties

2.3 Semantiek: afhankelijkheden in tekst

In een tekst zijn bepaalde zinnen “afhankelijk” van andere zinnen. Zo zouden bepaalde uitspraken niet kunnen “bestaan” in de tekst zonder bijvoorbeeld eerst een inleidende zin

waarin wordt aangegeven wie spreekt en dat er wordt gesproken. Ook in de vertalingen bestaan er onderling allerlei afhankelijkheden in de tekst. Deze afhankelijkheden worden hieronder uitgewerkt per vertaling. I.v.m. de ruimte op de pagina is ervoor gekozen om via het inspringen van de regelnummers en niet de zinnen zelf aan te geven wat de onderlinge afhankelijkheid is. Op die manier kunnen namelijk ook de zinnen worden weergegeven op de breedte van de pagina.

2.3.a Afhankelijkheden in Ahmadiyyavertaling

De afhankelijkheden in de Ahmadiyyavertaling zijn als volgt:

102	Dan gaven Wij hem de blijde tijding van een verdraagzame zoon.
103 a	En toen deze de knapenleeftijd bereikte,
103 b	zeide hij:
103 c	“O mijn lieven zoon,
103 d	ik heb in een droom gezien,
103 e	dat ik u heb te offeren.
103 f	Zie, wat zegt gij daarvan?”
103 g	Deze antwoordde:
103 h	“O mijn vader
103 i	doe
103 j	zoals u bevolen is,
103 k	gij zult mij,
103 l	indien Allah het wil,
103 m	zeker geduldig vinden.”
104 a	En toen zij zich beiden aan (Gods bevel) hadden onderworpen,
104 b	en hij hem plat op zijn voorhoofd had gelegd,
105 a	Riepen Wij hem toe:
105 b	“O Abraham,
106 a	Gij hebt de droom reeds vervuld.
106 b	Zo belonen Wij inderdaad degenen,
106 c	die goed doen.
107	Dit was voorzeker een grote beproeving.
108	En Wij verlostten hem door een groot offer.
109	En Wij lieten voor hem onder de komende geslachten (de groet):
110	“Vrede zij Abraham.”
111 a	Zo belonen Wij hen
111 b	die goed doen.
112	Voorwaar, hij was één Onzer gelovige dienaren.
113	Wij gaven hem het blijde nieuws van Izaak, een profeet onder de rechtvaardigen.
114 a	En Wij zegenden hem en Izaak.
114 b	En er zijn er onder hun nageslacht
114 c	die goed doen
114 d	en anderen
114 e	die zichzelf openlijk onrecht aandoen.

2.3.b Afhankelijkheden in Kramersvertaling

De afhankelijkheden in de Kramersvertaling zijn als volgt:

101	Toen kondigden Wij hem aan een welbezonnen knaap.
102 a	Toen deze nu bij hem bereikt had de leeftijd van samenwerking
102 b	zeide hij:
102 c	O mijn zoon
102 d	ik zie in de droom
102 e	dat ik u moet slachten.
102 f	Zie dus wat gij denkt.
102 g	Hij zeide:
102 h	O mijn vader
102 i	doe
102 j	wat u bevolen is
102 k	gij zult mij
102 l	zo God wil
102 m	onder de duldenden vinden.
103 a	En toen zij zich overgaven
103 b	en hij hem had omgeworpen op zijn voorhoofd
104 a	riepen Wij tot hem:
104 b	O Ibrahim!
105 a	Gij hebt de droom oprecht vervuld.
105 b	Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
106	Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.
107	En Wij gaven ter bevrijding in zijn plaats een geweldig slachtoffer.
108	En over hem hebben Wij bij de later komenden bestendigd:
109	Heil over Ibrahim!
110	Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.
111	Hij behoorde tot Onze gelovige dienaren.
112	En wij kondigden hem aan Ishaq een profeet behorend tot de deugdzamen.
113 a	En wij zegenden hem en Ishaq.
113 b	En onder hun nageslacht waren er wel-handelenden
113 c	en ook klaarblijkende onrechtdoeners jegens zichzelf.

2.3.c Afhankelijkheden in Leemhuisvertaling

De afhankelijkheden in de Leemhuisvertaling zijn als volgt:

101	Daarop verkondigden Wij hem het goede nieuws van een zachtmoedige jongen.
102 a	Toen die zover was
102 b	dat hij met hem mee kon gaan
102 c	zei hij:
102 d	“Mijn zoon,
102 e	ik heb in de slaap gezien

	102 f	dat ik je zal offeren.
	102 g	Zie eens wat jij ervan vindt.”
102 h		Hij zei:
	102 i	“Mijn vader,
	102 j	doe
	102 k	wat je bevolen is.
	102 l	Je zult merken
	102 m	dat ik,
	102 n	als God het wil,
	102 o	iemand ben
	102 p	die geduldig volhardt.”
103 a		Toen zij zich beiden (aan Gods wil) overgegeven hadden
103 b		en hij hem op zijn voorhoofd had neergelegd,
104 a		riepen Wij hem:
	104 b	“Ibrahiem!
	105 a	Jij hebt de droom doen uitkomen.
	105 b	Zo belonen Wij hen
	105 c	die goed doen.
	106	Dit was duidelijk een beproeving.”
107		En Wij gaven voor hem een geweldig offer in de plaats.
108		En Wij lieten voor hem een goede naam bij het nageslacht
		na.
109		Vrede zij met Ibrahiem!
110 a		Zo belonen Wij hen
110 b		die goed doen.
111		Hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
112 a		En Wij verkondigden hem het goede nieuws van Ishaak
112 b		die een profeet uit het midden van de rechtschapenen zou
		zijn.
113 a		Wij zegenden hem en Ishaak.
113 b		En onder hun nageslacht zijn er
113 c		die goed doen
113 d		en
113 e		die zich duidelijk onrecht aandoen.

2.3.d Afhankelijkheden in Siregarvertaling

De afhankelijkheden in de Leemhuisvertaling zijn als volgt:

101		Toen verkondigden Wij hem de verheugende tijding van een
		zachtmoedige jongen (Ismail).
102 a		Toen hij de leeftijd had bereikt
102 b		waarop hij hem (Ibrahim) kon helpen,
	102 c	zei hij:
	102 d	“O mijn zoon,

	102 e	voorwaar, ik heb in een droom gezien
	102 f	dat ik jou zal offeren,
	102 g	zeg mij
	102 h	hoe jij daarover denkt.”
	102 i	Hij zei:
	102 j	“O mijn vader,
	102 k	doe
	102 l	wat u is bevolen,
	102 m	U zult vinden
	102 n	dat ik,
	102 o	als Allah het wil,
	102 p	tot de geduldigen behoort.”
103a		Toen zij zich (aan Allah) hadden overgegeven en hij hem op zijn slaap had gelegd (om te offeren).
103b		
103 c		
	104a	Toen riepen Wij tot hem:
	104 b	“O Ibrahim!
	105 a	Waarlijk, jij hebt de droom in waarheid vervuld.
	105 b	Voorwaar, zo belonen Wij de weldoeners.”
106		Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.
107		En Wij gaven hem ter vervanging een geweldig offerdier.
108		En Wij maakten voor hem (zijn goede naam) blijvend onder de lateren.
109		Vrede zij met Ibrahim.
110		Zo belonen Wij de weldoeners.
111		Voorwaar, hij behoort tot Onze gelovige dienaren.
112		En Wij verkondigden hem de verheugende tijding over (de geboorte van) Ishaq, als een Profeet van de rechtschapenen.
113 a		En Wij zegenden hem en Ishaq.
113 b		En onder hun nakomelingen zijn er
113 c		die weldoener zijn
113 d		en (ook)
113 e		die duidelijk onrechtvaardig voor zichzelf zijn.

2.4 Semantiek: woordherhalingen

Na het indelen in enkelvoudige zinnen en het indelen van de enkelvoudige zinnen in narratie/discursie volgt de stap waarin wordt gekeken naar woordherhalingen die een bepalende rol in de betekenis van de tekst kennen.

Voor deze stap is gebruik gemaakt van software, te weten “Simple Concordance Program”. Met behulp van deze software is een lijst opgesteld van alle unieke woorden plus het aantal malen dat een woord voorkomt in de desbetreffende vertaling. De lijsten werden vervolgens gesorteerd op aantal malen dat een woord voorkomt in de tekst, daarbinnen op alfabetische volgorde, waarna overeenkomstige termen (zoals bijv. groot en grote of heb/hadden/had) bij elkaar werden geplaatst en geteld. Tot slot werden nog enkele opvallende zaken genoteerd.

Let op: de tabellen lopen door de pagina's heen.

2.4.a Woordherhalingen in Ahmadiyyavertaling

De Ahmadiyyavertaling bestaat uit 111 unieke woorden. Een groot deel daarvan bestaat uit woorden die dermate weinig specifieke betekenis hebben (zoals bijv. "de") dat deze niet van belang zijn in deze ronde, maar voor de volledigheid wordt de gehele lijst getoond in deze tabel:

9 en	1 dienaren	1 verdraagzame
8 wij	1 dit	1 verlost
7 hem	1 doe	1 vervuld
6 de	1 door	1 vinden
5 een	1 geduldig	1 voor
4 die	1 gelegd	1 voorhoofd
3 doen	1 gelovige	1 voorwaar
3 gij	1 geslachten	1 voorzeker
3 goed	1 gezien	1 vrede
3 hij	1 gods	1 wat
3 onder	1 groet	1 wil
2 abraham	1 groot	1 zegenden
2 belonen	1 grote	1 zegt
2 blijde	1 had	1 zeide
2 deze	1 hadden	1 zeker
2 droom	1 hebt	1 zich
2 er	1 hen	1 zichzelf
2 gaven	1 hun	1 zie
2 heb	1 in	1 zoals
2 het	1 inderdaad	1 zult
2 ik	1 indien	
2 izaak	1 is	
2 mijn	1 knapenleeftijd	
2 toen	1 komende	
2 u	1 lieten	
2 van	1 lieven	
2 was	1 mij	
2 zij	1 nageslacht	
2 zijn	1 nieuws	
2 zo	1 offer	
2 zoon	1 offeren	
1 aan	1 onderworpen	
1 aandoen	1 onrecht	
1 allah	1 onzer	
1 anderen	1 op	
1 antwoordde	1 openlijk	
1 beiden	1 plat	

1 beproeving	1 profeet
1 bereikte	1 vader
1 bevel	1 rechtvaardigen
1 bevolen	1 reeds
1 daarvan	1 riepen
1 dan	1 te
1 dat	1 tijding
1 degenen	1 toe

De samengestelde lijst van termen (de woorden geteld op lemma's) ziet er als volgt uit:

9 en	1 aan	1 offer
8 wij	1 aandoen	1 offeren
7 hem	1 allah	1 onderwerpen (onderworpen)
6 de	1 ander (anderen)	1 onrecht
5 een	1 antwoorden (antwoordde)	1 onze (onzer)
5 hebben (had, hadden, hebt, heb)	1 beide (beiden)	1 op
5 zijn (was, zijn, is)	1 beproeving	1 openlijk
4 die	1 bereiken (bereikte)	1 plat
3 doen	1 daarvan	1 profeet
3 gij	1 dan	1 rechtvaardige (rechtvaardigen)
3 goed	1 dat	1 reeds
3 hij	1 degene (degenen)	1 roepen (riepen)
3 onder	1 dienaar (dienaren)	1 te
2 abraham	1 dit	1 tijding
2 belonen	1 doe	1 toe
2 bevelen (bevel, bevolen)	1 door	1 vader
2 blij (blijde)	1 dulden (geduldig)	1 verdraagzaam (verdraagzame)
2 deze	1 gelovige	1 verlossen (verlosten)
2 droom	1 geslacht (geslachten)	1 vervullen (vervuld)
2 er	1 gods	1 vinden
2 geven (gaven)	1 groet	1 voor
2 groot (grote)	1 hen	1 voorhoofd
2 het	1 hun	1 voorwaar
2 ik	1 in	1 voorzeker
2 izaak	1 inderdaad	1 vrede
2 mijn	1 indien	1 wat
2 toen	1 knapenleeftijd	1 wil
2 u	1 komen (komende)	1 zegenen (zegenden)
2 van	1 laten (lieten)	1 zeker
2 zeggen (zegt, zeide)	1 leggen (gelegd)	1 zich
2 zien (zie, gezien)	1 lieve (lieven)	1 zichzelf
2 zij	1 mij	1 zoals
2 zo	1 nageslacht	1 zullen (zult)

2 zoon

1 nieuws

De oranje termen zijn de termen die als gevolg van de nieuwe sortering “van plaats” zijn verschoven in de tabel. Zo is bijv. “zeggen” een optelling van “zegt” en “zeide”, termen die telkens slechts eenmaal in de tekst voor komen maar die nu als “zeggen” tweemaal meetellen.

Het valt op dat verreweg het grootste deel van de woorden slechts eenmaal in de tekst voorkomt. Sommige woorden komen vaker voor, maar behoren tot de woorden die niet hoeven te worden meegenomen, zoals de lidwoorden.

Van de woorden die dan nog overblijven zijn de volgende woorden sterk bepalend in de tekst:

- Droom: het verhaal begint en eindigt met de droom (103d, 106a)
- “die goed doen”: komt driemaal in het verhaal voor (106c, 111b, 114c), wordt gebruikt door de “Wij figuur” in het verhaal als verantwoording voor een beloning of als beschrijving van het nageslacht
- Belonen: zie “die goed doen”, komt tweemaal als eenheid terug met deze zinsnede, samen met “Wij”, zie 106b/c en 111a/b
- Zoon: wordt zowel gebruikt door verteller in tekst als door Abraham in tekst (102, 103c)
- Offer (108) en offeren (103e) versus bevelen (103j) en Gods bevel (104a)
- “Onder hun nageslacht” (114b), “onder de komende geslachten” (109) en “onder de rechtvaardigen” (113), wordt door de “Wij figuur” gebruikt als aanduiding voor Abraham, Izaak en de relatie met hun nakomelingen
- “Ik” wordt tweemaal uitsluitend gebruikt door Abraham (zit niet in het antwoord van Izaak) (103d, 103e)
- “Wij” plus werkwoord (gaven 102/113, riepen 105a, belonen 106b/111a, verlost 108, lieten 109, zegden 114a), de “Wij figuur” is relatief daadkrachtig aanwezig in deze tekst

2.4.b Woordherhalingen in Kramersvertaling

De Kramersvertaling kent 95 unieke woorden. Deze woorden komen als volgt in de tekst voor:

9 de	2 zijn	1 leeftijd	1 zichzelf
9 en	1 behoorde	1 mij	1 zij
8 wij	1 behorend	1 moet	1 zo
7 hem	1 beproeving	1 nageslacht	1 zoon
4 aan	1 bereikt	1 nu	1 zult
4 hij	1 bestendigd	1 omgeworpen	
3 een	1 bevelen	1 onrechtdoeners	
3 gij	1 bevrijding	1 onze	
3 toen	1 dat	1 ook	
3 tot	1 denkt	1 op	
3 wel-handelenden	1 deugdzamen	1 oprecht	
2 aldus	1 deze	1 overgaven	
2 bij	1 dienaren	1 plaats	
2 droom	1 dit	1 profeet	
2 had	1 doe	1 riepen	
2 ibrahim	1 duldenden	1 samenwerking	
2 ik	1 dus	1 slachten	

2 in	1 er	1 slachtoffer
2 is	1 gaven	1 ter
2 ishaq	1 gelovige	1 vader
2 klaarblijkende	1 geweldig	1 van
2 kondigden	1 god	1 vervuld
2 mijn	1 hebben	1 vinden
2 onder	1 hebt	1 voorhoofd
2 over	1 heil	1 waarlijk
2 u	1 hun	1 waren
2 vergelden	1 jegens	1 welbezonnen
2 wat	1 knaap	1 wil
2 zeide	1 komenden	1 zegenen
2 zie	1 later	1 zich

De samengestelde lijst van termen (de woorden geteld op lemma's) ziet er als volgt uit:

9 de	2 behoren (behoorde, behorend)	1 nu
9 en	1 beproeving	1 omwerpen (omgeworpen)
8 wij	1 bereiken (bereikt)	1 onrechtdoener (onrechtdoeners)
7 hem	1 bestendigen (bestendigd)	1 ons (onze)
4 aan	1 bevelen (bevolen)	1 ook
4 hij	1 bevrijding	1 op
3 een	1 dat	1 oprecht
3 gij	1 denken (denkt)	1 overgeven (overgaven)
3 toen	1 deugdzaame (deugdzamen)	1 plaats
3 tot	1 deze	1 profeet
3 wel-handelende (wel-handelenden)	1 dienaar (dienaren)	1 roepen (riepen)
2 aldus	1 dit	1 samenwerking
2 bij	1 doe	1 slachten
2 droom	1 duldende (duldenden)	1 slachtoffer
4 hebben (had, hebben, hebt)	1 dus	1 ter
2 ibrahim	1 er	1 vader
2 ik	1 geven (gaven)	1 van
2 in	1 gelovige	1 vervullen (vervuld)
4 zijn (is, waren)	1 geweldig	1 vinden
2 ishaq	1 god	1 voorhoofd
2 klaarblijkende	1 heil	1 waarlijk
2 kondigen (kondigden)	1 hun	1 welbezonnen
2 mijn	1 jegens	1 wil
2 onder	1 knaap	1 zegenen (zegenden)
2 over	1 komende (komenden)	1 zich
2 u	1 later	1 zichzelf
2 vergelden	1 leeftijd	1 zij

2 wat	1 mij	1 zo
2 zeggen (zeide)	1 moet	1 zoon
2 zien (zie)	1 nageslacht	1 zullen (zult)

De meest opvallende woorden en combinaties van woorden zijn:

- “Wij” in combinatie met een werkwoord (kondigden 2x 101/112, riepen 104a, vergelden 2x 105/110, gaven 103a, hebben bestendigd 108, zegenden 113a), de “Wij figuur” treedt sterk handelend op in de tekst, maar wel nadat Ibrahim en Ishaq hebben gesproken/gehandeld
- De zinsnede “aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden” komt tweemaal voor (105b, 110), is een beschrijving van de “Wij figuur” in reactie op het handelen van Ibrahim/Ishaq
- “Klaarblijkende” gebruikt als “duidelijke” of “zekere”: tweemaal in tekst (106, 113b), gebruikt door “Wij figuur”
- “Droom” wordt tweemaal gebruikt (102d, 105a), door zowel Ibrahim als “Wij figuur”
- “Slachten” (102e) en “slachtoffer” (107), letterlijk genomen zou het slachtoffer Ibrahim moeten zijn (“zijn” verwijst letterlijk naar 104b en niet naar bijv. 103b)
- “Wel-handelenden” komt driemaal voor (105b, 110, 113b), wordt geuit door “Wij figuur” als verwijzing naar Ibrahim
- “hij zeide” komt tweemaal voor (102b, 102g), zit in de vraag-antwoord situatie aan het begin van het verhaal, maar opvallend is wel dat de “hij” in 102g nergens wordt benoemd in dit deel van de tekst (pas in 112)

2.4.c Woordherhalingen in Leemhuisvertaling

De Leemhuisvertaling kent 106 unieke woorden. Deze woorden komen als volgt in de tekst voor:

8 hem	2 was	1 god	1 tot
8 wij	2 wat	1 gods	1 uit
7 die	2 wil	1 had	1 uitkomen
7 en	2 zei	1 hadden	1 vader
5 een	2 zich	1 heb	1 vindt
5 het	2 zij	1 hebt	1 volhardt
5 hij	2 zo	1 hun	1 voorhoofd
4 de	1 aan	1 iemand	1 vrede
4 doen	1 aandoen	1 is	1 zachtmoedige
3 dat	1 als	1 jongen	1 zal
3 goed	1 behoort	1 kon	1 zegenden
3 goede	1 beiden	1 lieten	1 zie
3 ik	1 ben	1 mee	1 zoon
3 je	1 beproeving	1 merken	1 zou
3 van	1 bevolen	1 midden	1 zover
3 zijn	1 bij	1 na	1 zult
2 belonen	1 daarop	1 naam	
2 duidelijk	1 dienaren	1 neergelegd	
2 hen	1 dit	1 offer	
2 ibrahiem	1 doe	1 offeren	

2 in	1 droom	1 onder
2 ishaak	1 eens	1 onrecht
2 jij	1 er	1 onze
2 met	1 ervan	1 op
2 mijn	1 gaan	1 overgegeven
2 nageslacht	1 gaven	1 plaats
2 nieuws	1 geduldig	1 profeet
2 toen	1 gelovige	1 rechtschapenen
2 verkondigden	1 geweldig	1 riepen
2 voor	1 gezien	1 slaap

De samengestelde lijst van termen (de woorden geteld op lemma's) ziet er als volgt uit:

8 hem	2 willen (wil)	1 kunnen (kon)
8 wij	2 zeggen (zei)	1 laten (lieten)
7 die	2 zich	1 mee
7 en	2 zien (gezien, zie)	1 merken
7 zijn (ben, was, is)	2 zij	1 midden
6 goed (goede)	2 zo	1 na
5 een	1 aan	1 naam
5 het	1 aandoen	1 neerleggen (neergelegd)
5 hij	1 als	1 offer
4 de	1 behoren (behoort)	1 offeren
4 doen	1 beide (beiden)	1 onder
4 hebben (had, hadden, heb, hebt)	1 beproeving	1 onrecht
3 dat	1 bevelen (bevolen)	1 ons (onze)
3 ik	1 bij	1 op
3 je	1 daarop	1 overgeven (overgegeven)
3 van	1 dienaar (dienaren)	1 plaats
3 zullen (zal, zou, zult)	1 dit	1 profeet
2 belonen	1 doen (doe)	1 rechtschapene (rechtschapenen)
2 duidelijk	1 droom	1 roepen (riepen)
2 hen	1 eens	1 slaap
2 ibrahiem	1 er	1 tot
2 in	1 ervan	1 uit
2 ishaak	1 gaan	1 uitkomen
2 jij	1 geduldig	1 vader
2 met	1 gelovige	1 vinden (vindt)
2 mijn	1 geven (gaven)	1 volharden (volhardt)
2 nageslacht	1 geweldig	1 voorhoofd
2 nieuws	1 god	1 vrede
2 toen	1 gods	1 zachtmoedige
2 verkondigen (verkondigden)	1 hun	1 zegenen (zegenden)
2 voor	1 iemand	1 zoon

2 wat

1 jongen

1 zover

De meest opvallende woorden en combinaties van woorden zijn:

- “Zei hij”: komt tweemaal voor (102c, 102h), waarbij in beide gevallen in eerste instantie telkens geen naam wordt genoemd, alleen uit het feit dat de ene hij reageert op de ander is af te leiden dat het om verschillende personen gaat (die verderop alsnog met naam worden genoemd)
- “wij” plus een werkwoord (verkondigden 101/112a, riepen 104a, belonen 105b/110a, gaven 107, lieten 108, zegenden 113a): de “Wij figuur” treedt vaak handelend op, maar pas vanaf 104a (alhoewel de handeling in 101 het hele verhaal mogelijk maakt)
- “zo belonen Wij hen”: tweemaal letterlijk in tekst (105b, 110a), de eerste keer als reactie op handelen, de tweede keer in het algemeen (gericht aan een bredere groep)
- “die goed doen”: driemaal letterlijk in tekst (105c, 110b, 113c), refereert aan hen die doen wat er van ze wordt verwacht (in dit geval aangekondigd in een droom)
- “nageslacht” (108, 113b), is niet tweemaal hetzelfde, de eerste keer (108) gaat het om nageslacht van Ibrahiem, de tweede keer om het nageslacht van Ibrahiem én Ishaak
- “duidelijk” (106, 113e), gebruikt als in zeker of zichtbaar, maar wordt gebruikt bij verschillende termen
- “het goede nieuws” (101, 112a), het gaat hier om twee verschillende boodschappen, in 101 is het de referentie aan de geboorte van Ishaak, in 112a is het onduidelijk of daar specifiek aan wordt gerefereerd of breder aan Ishaak als profeet

2.4.d Woordherhalingen in Siregarvertaling

De Siregarvertaling kent 110 unieke woorden. Deze woorden komen als volgt in de tekst voor:

11 de	2 verkondigden	1 hebt	1 vader
8 en	2 voor	1 helpen	1 vervanging
8 hem	2 weldoeners	1 het	1 vervuld
8 wij	2 zei	1 hoe	1 vinden
6 hij	2 zij	1 hun	1 vrede
5 zijn	2 zo	1 ismail	1 waarheid
4 een	1 aan	1 jongen	1 waarlijk
4 toen	1 behoort	1 jou	1 waarop
4 voorwaar	1 behoort	1 kon	1 wat
3 dat	1 beproeving	1 lateren	1 weldoener
3 ibrahim	1 bereikt	1 leeftijd	1 wil
3 ik	1 bevolen	1 maakten	1 zachtmoedige
3 tot	1 blijvend	1 met	1 zal
3 van	1 daarover	1 mij	1 zeg
2 allah	1 denkt	1 naam	1 zegenden
2 als	1 dienaren	1 nakomelingen	1 zeker
2 belonen	1 doe	1 offerdier	1 zich
2 die	1 duidelijk	1 om	1 zichzelf
2 droom	1 duidelijke	1 onrechtvaardig	1 zoon
2 had	1 er	1 onze	1 zult
2 in	1 gaven	1 ook	

2 is	1 geboorte	1 op
2 ishaq	1 geduldigen	1 over
2 jij	1 gelegd	1 overgegeven
2 mijn	1 gelovige	1 profeet
2 offeren	1 geweldig	1 rechtschapenen
2 onder	1 gezien	1 riepen
2 tijding	1 goede	1 slaap
2 u	1 hadden	1 te
2 verheugende	1 heb	1 ter

De samengestelde lijst van termen (de woorden geteld op lemma's) ziet er als volgt uit:

11 de	2 voor	1 met
8 en	2 zij	1 mij
8 hem	2 zijn (bez. vnw)	1 naam
8 wij	2 zo	1 nakomeling (nakomelingen)
6 hij	2 zullen (zal, zult)	1 offerdier
5 hebben (had, hadden, heb hebt)	1 vervullen (vervuld)	1 om
5 zijn (is, zijn (ww))	1 aan	1 onrechtvaardig
4 een	1 beproeving	1 ons (onze)
4 toen	1 bereiken (bereikt)	1 ook
4 voorwaar	1 bevelen (bevolen)	1 op
3 dat	1 blijvend	1 over
3 ibrahim	1 daarover	1 overgeven (overgegeven)
3 ik	1 denken (denkt)	1 profeet
3 tot	1 dienaar (dienaren)	1 rechtschapene (rechtschapenen)
3 van	1 doen (doe)	1 roepen (riepen)
3 weldoener (weldoeners)	1 er	1 slaap
3 zeggen (zei, zeg)	1 geboorte	1 te
2 allah	1 geduldige (geduldigen)	1 ter
2 als	1 gelovige	1 vader
2 behoren (behoor, behoort)	1 geven (gaven)	1 vervanging
2 belonen	1 geweldig	1 vinden
2 die	1 goed (goede)	1 vrede
2 droom	1 helpen	1 waarheid
2 duidelijk (duidelijke)	1 het	1 waarlijk
2 in	1 hoe	1 waarop
2 ishaq	1 hun	1 wat
2 jij	1 ismail	1 willen (wil)
2 mijn	1 jongen	1 zachtmoedige
2 offeren	1 jou	1 zegenen (zegenden)
2 onder	1 kunnen (kon)	1 zeker
2 tijding	1 latere (lateren)	1 zich
2 u	1 leeftijd	1 zichzelf

2 verheugende	1 leggen (gelegd)	1 zien (gezien)
2 verkondigen (verkondigden)	1 maken (maakten)	1 zoon

De meest opvallende woorden en combinaties van woorden zijn:

- “verkondigden Wij hem de verheugende tijding”: komt bijna letterlijk tweemaal voor (101 en 112), in 101 gaat dit expliciet over de geboorte van Ishaq, maar in 112 wordt dit apart toegevoegd in de tekst door de vertellende instantie
- “Wij” gekoppeld aan een werkwoord (verkondigden 101/112, riepen 104a, belonen 105b/110, gaven 107, maakten 108, verkondigden 112, zegenden 113a), de “Wij figuur” handelt behoudens in 101 pas vanaf 104a
- “voorwaar” (102e, 105b, 106) en “waarlijk” (105a) als uitroepen aan begin van een zin, wordt uitsluitend gebruikt door de “Wij figuur”
- “zo belonen wij de weldoeners” komt tweemaal voor (105b, 110), is hier in beide gevallen meervoud terwijl de uitspraak in 105a vooraf wordt gegaan aan een referentie aan één persoon
- “weldoener(s)” komt driemaal voor (105b, 110, 113c), telkens meervoud behoudens indien er aan nakomelingen wordt gerefereerd in 113c, wordt gebruikt door “Wij figuur”
- “zei hij” komt tweemaal voor (102c, 102i), lijkt telkens te refereren aan Ishaq (in 102c wordt een hij gebruikt die dezelfde hij kan zijn uit 102b die duidelijk de zachtmoedige jongen uit 101 is!)
- “droom” komt tweemaal voor (102e, 105a), wordt gebruikt door zowel Ibrahim als de “Wij figuur”

2.5 Semantiek: synoniemen

Als laatste stap *binnen* de teksten volgt het opzoeken van de synoniemen in een tekst. Niet alle synoniemen zijn even duidelijk en vaak sterk afhankelijk van de context in een tekst. Vandaar dat ook wordt aangegeven waarom bepaalde termen synoniemen zijn. Tevens wordt aangegeven welke verhaalfiguur gebruik maakt van de term(en).

2.5.a Synoniemen in de Ahmadiyyavertaling

In de Ahmadiyyavertaling komen enkele synoniemen voor:

- Geslachten (109) en nageslacht (114b), beiden in de betekenis van nakomelingen of nazaten, beide woorden gebruikt door de “Wij figuur”
- Voorwaar (112), voorzeker (107), inderdaad (106b) en zeker (103m), in de betekenis van stellige vanzelfsprekendheid, waarbij deze woorden gebruikt worden door de “Wij figuur” behoudens zeker (gebruikt door Izaak)
- Nieuws (113) en tijding (102), in de betekenis van een boodschap, in 102 gebruikt door de vertellerinstantie, in 113 door de “Wij figuur”

2.5.b Synoniemen in de Kramersvertaling

In de Kramersvertaling komen de volgende synoniemen voor:

- “Later komenden” (108) en nageslacht (113b)
- Gaven (107) en vergelden (105b, 110) in de betekenis van schenken, telkens gebruikt door de “Wij figuur” om aan te geven dat er een beloning volgt voor de daad van Abraham
- Oprecht (105a) en waarlijk (106) in de betekenis van volledig/correct, beide termen gebruikt door de “Wij figuur”

- Waarlijk (106) en klaarblijkende (106) als versterking van elkaar, beiden in de betekenis van duidelijke of zekere, geuit door de “Wij figuur”

2.5.c Synoniemen in de Leemhuisvertaling

In de Leemhuisvertaling komen de volgende synoniemen voor:

- “In de slaap” (102e) en “droom” (105a), waarbij de eerste uitdrukking door Ibrahiem wordt gebruikt en de tweede door de “Wij figuur”
- Gaven (107) en belonen (105b/110a), telkens in de betekenis van verkrijgen als beloning, gebruikt door de “Wij figuur”

2.5.d Synoniemen in de Siregarvertaling

In de Siregarvertaling komen de volgende synoniemen voor:

- Waarlijk (105a) en voorwaar (102e/105b/106/111) als uitroep van oprechtheid en zekerheid, telkens geuit door de “Wij figuur” behoudens in 102e (door Ibrahim)
- Gaven (107) en belonen (105b, 110) telkens in de betekenis van verkrijgen als beloning, gebruikt door de “Wij figuur”
- Zeker (106) en duidelijk (106) in dezelfde zin als versterking van elkaar (in omgekeerde volgorde zouden de termen praktisch op hetzelfde neerkomen), geuit door de “Wij figuur”
- Nakomelingen (113b) en lateren (108), beide termen gebruikt als nageslacht, door de “Wij figuur” geuit

2.6 Tekstpragmatiek

Alvorens de teksten met elkaar te kunnen vergelijken blijft er nog één stap over, namelijk die van de tekstpragmatiek. In deze stap is het de bedoeling om die positie in de tekst te zoeken waarin de Implied Reader (IR, zie ook 1.2.c) wordt aangesproken. Voorbeelden hiervan zijn:

- de IR wordt rechtstreeks aangesproken (“Welnu, waarde lezer”)
- er wordt gebruik gemaakt van onpersoonlijke voornaamwoorden (zoals “men”), zie bijv. in Gen. 22,14c (“zegt men tot”)
- er wordt gebruik gemaakt van een verhaaloverstijgend personage; een voorbeeld hiervan is te vinden in Kramersvertaling (108): “En over hem hebben Wij bij de later komenden bestendigd”; deze “later komenden” komen niet in dit verhaal zelf voor, ze worden hier ter identificatie van de lezer opgevoerd in het verhaal
- men past de inclusieve eerste persoon meervoud toe; een voorbeeld hiervan is “Wij moeten aan het milieu denken”, waarbij met “wij” de spreker behalve zichzelf ook de toehoorders bedoelt (anders zou het hier om koninklijk meervoud gaan!)

In de verschillende vertalingen wordt de IR inderdaad aangesproken. Vanzelfsprekend kan worden betoogd dat het gehele verhaal door de IA is opgeschreven om de IR iets te vertellen, maar in dit geval gaat het om die punten in de tekst waar de IA zich expliciet (via de bovenstaande methoden) daadwerkelijk direct tot de IR richt.

In de islamitische theologie geldt zelfs dat de gehele Koran het “Woord van God” is en dus altijd met God als IA de IR probeert toe te spreken, maar in deze scriptie wordt de methode als zelfstandig gegeven (en niet een religieus gegeven) toegepast.

2.6.a De implied reader in de Ahmadiyyavertaling

Letterlijk genomen bevat de Ahmadiyyavertaling geen positie in de tekst waar de IR wordt toegesproken. De eerste zin, 102, geeft weliswaar achtergrondinformatie, maar is niet zozeer

bedoelt om de IR te bereiken als wel om het “toneel” te creëren waarop de rest van het verhaal zich kan afspelen. De verzen vanaf 111a geven wel aanleiding om te denken dat hier de IR zou kunnen worden toegesproken, maar dat is niet zo: het is, gezien de aanhalingstekens uit 105b, nog altijd Abraham die hier wordt toegesproken. Wel wordt daarbij tegen Abraham over Abraham gesproken, maar ook dat is een stijlmiddel dat niet noodzakelijk op een toespreken van de IR hoeft te wijzen.

Indien de aanhalingstekens anders hadden gestaan zou dit tot een andere conclusie hebben geleid.

IR positie:

- (geen)

2.6.b De implied reader in de Kramersvertaling

In de Kramersvertaling zitten verschillende regels die het “toneel opbouwen”, zoals bijv. de verzen 101-102a en 103a-103b. Echter, in 105b en 106 wordt duidelijk de IR toegesproken. In 104b-15a wordt Ibrahim toegesproken door de “Wij figuur” uit 104a, eerst bij name en daarna met “gij”. Daarna in 105b, wordt de IR toegesproken, evenals in 106. In 107 verteld de “Wij figuur” dan het verhaal weer verder.

Ook in 110 wordt de IR toegesproken, maar via een omweg. De “later komenden” in 108 komen verder niet in het verhaal voor, zij worden hier gebruikt om de IR aan te spreken, want de IR is een onderdeel van de groep “later komenden”. Van 111 zou kunnen worden betoogd dat ook hier de IR wordt aangesproken, maar vanaf 112 wordt het verhaal weer verder verteld en is de IR weer buiten beeld.

IR posities:

- 105b-106
- 110 (111)

2.6.c De implied reader in de Leemhuisvertaling

Ook in de Leemhuisvertaling zit de eigenlijke verwijzing naar de IR in de zinnen waarin over Abraham wordt gemeld wat God van hem vindt. Deze boodschap zit in de verzen 109 – 111. In vers 107 en 108 wordt verteld wat er met Abraham gebeurt, de verteller is aan het woord. Ook in 112a gaat de verteller (in de vorm van “Wij”) verder. Maar in de verzen 109-111 wordt er over Abraham gesproken, ter lering van de IR. Let ook op de wisseling van de tijd: zowel 107-108 zijn verleden tijd (gaven en lieten) en dat geldt ook voor 112a e.v. (bijv. verkondigen). Maar in 109-111 wordt gesproken in de tegenwoordige tijd: belonen en behoort.

Voorts zou nog kunnen worden gesteld dat in de verzen 113b-113e de IR wordt aangesproken, maar dit kan net zo goed een voortgaan van het verhaal tot aan “nu” zijn, als in: de geslachten na Abraham en Ishaq kennen zowel hen die goed doen en hen die kwaad doen. Dat hoeft nog niet noodzakelijkerwijze een direct contact naar de IR te zijn, maar een doortrekken van het verhaal zelf in de toekomst.

IR positie:

- 109-111

2.6.d De implied reader in de Siregarvertaling

De Siregarvertaling kent een IR positie die feitelijk identiek is aan de gekozen wijze van vertalen in de Leemhuispositie. Ook hier valt op dat de verzen 109-111 een plotselinge wijziging van perspectief kennen: van verleden tijd in 107-108 naar tegenwoordige tijd in 109-111 en daarna weer terug in 112 naar de verleden tijd. Oftewel: 107-108-112 e.v. vormen een doorlopend verhaal, met een uitstap naar de IR.

Evenals in de Leemhuisvertaling zou ook hier nog een tweede IR positie kunnen worden gevonden, maar ook hier wordt eerder het verhaal de tegenwoordige tijd “ingetrokken”.

Wel afwijkend t.o.v. de Leemhuisvertaling is de mogelijke IR verwijzing in vers 106. Deze staat ook midden in het verhaal, maar in de tegenwoordige tijd. Vanaf 104a (zelf in de verleden tijd, want hier wordt het verhaal verteld) wordt er eerst in de tegenwoordige tijd gesproken, maar gesproken direct tegen de verhaalfiguur Ibrahim. Echter, in 106 wordt dan plotseling gesproken, maar *niet* tegen Abraham. Het verhaal zelf gaat dan weer verder in 107, compleet met de eerder al aangetroffen verleden tijd.

IR posities:

- 109-111
- 106

3 Onderlinge vergelijking

Nu de teksten voor zich op verschillende niveaus en op verschillende wijzen zijn bekeken wordt het tijd om de teksten met elkaar te gaan vergelijken: wat zijn de overeenkomsten en de verschillen tussen de gekozen vertalingen? Hierbij wordt dezelfde weg bewandeld, maar dan omgekeerd: van de pragmatiek terug naar de syntactische analyse van de teksten.

3.1 De Implied Reader in de vertalingen

De in 2.6.a e.v. gegeven vindplaatsen van de IR per tekst kan worden toegepast in de onderlinge vergelijking van de wijze waarop de vertalingen de IR aanspreken. Het grootste probleem daarbij is dat de Ahmadiyyavertaling, door de gekozen oplossing voor de vraag wie er spreekt vanaf vers 105b en wie er wordt toegesproken in datzelfde deel van de tekst, in feite direct buiten een vergelijking valt.

Blijven de andere drie vertalingen over. In deze drie vertaling loopt de versnummering min of meer synchroon (zie bijv. regel 106 in deze vertalingen), waardoor een vergelijking op regelnummer heel eenvoudig is. Dan valt op dat er twee momenten in de tekst zijn aan te wijzen waarop de IR wordt aangesproken in deze vertalingen, te weten de tekst rond regel 106 en de tekst rond 110. Er zijn dus twee blokken die gezamenlijk door de teksten heen zijn aan te wijzen. Het eerste blok is de tekst 105b-106 uit de Kramersvertaling en 106 uit de Siregarvertaling. Dit zijn dan de teksten:

(Kramersvertaling)

105 b *Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.*

106 *Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.*

(Siregarvertaling)

106 *Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.*

In beide stukken tekst wordt door de vertaler weergegeven wat kennelijk door de IA ooit bedoeld werd als tekst om de IR aan te spreken. In de beide overige vertalingen is dit niet zo terug te vinden. In de Ahmadiyyavertaling blijft hier telkens dezelfde verhaalfiguur aan het woord, terwijl in de Leemhuisvertaling gekozen is om de vertelfiguur “Wij” vanaf 104b te laten spreken. In beide laatste vertalingen betekent dit dat de IR hier juist niet wordt aangesproken. Daarmee ontstaat de vraag wat nu feitelijk in de oorspronkelijke tekst aan de hand is: wordt in dit deel van de tekst de IR nu wel of niet aangesproken? De vertalers zijn het hier duidelijk onderling niet over eens.

Over het tweede deel van de mogelijke IR positie in de tekst zijn de vertalingen al een stap meer eensgezind. Rond het vers 110 tonen de Kramersvertaling, de Leemhuisvertaling en de Siregarvertaling telkens dat er sprake is van het toespreken van de IR. Dit gebeurt via de volgende constructies:

(Kramersvertaling)

110 *Aldus vergelden Wij aan de wel-handelenden.*

111 *Hij behoorde tot Onze gelovige dienaren.*

(Leemhuisvertaling)

109 *Vrede zij met Ibrahiem!*

- 110 a *Zo belonen Wij hen*
 110 b *die goed doen.*
 111 *Hij behoort tot Onze gelovige dienaren.*

(Siregarvertaling)

- 109 *Vrede zij met Ibrahim.*
 110 *Zo belonen Wij de weldoeners.*
 111 *Voorwaar, hij behoort tot Onze gelovige dienaren.*

Alhoewel hier telkens de verzen 110 en 111 terugkomen, is er wel verschil van inzicht over het vertalen van vers 109. In de Kramersvertaling is in vers 109 gekozen voor het uitbreiden van regel 108. De vertelfiguur in 108 spreekt namelijk duidelijk vers 109 uit in de Kramersvertaling, weergegeven door de colon aan het einde van 108.

De overeenkomst is echter duidelijk aanwezig in 110-111. Zo beginnen alle vertalingen met een bijwoord (aldus, zo), gevolgd door een werkwoord dat te maken heeft met een wederdienst voor een verrichte activiteit (belonen, vergelden), met daarna een aanduiding van wie er dan worden beloond.

In vers 111 wordt dan verklaard aan de IR wat de mening van de IA is over de verhaalfiguur Abraham. Daarbij zijn de vertalingen het heel sterk eens over de wijze waarop de oorspronkelijke Arabische tekst dient te worden vertaald: de Siregarvertaling en de Leemhuisvertaling zijn het (op de uitroep “voorwaar” na) volstrekt eens met elkaar, terwijl de Leemhuisvertaling hier als enige verschil een verleden tijd kent.

Voor de volledigheid kan hier nog worden gemeld dat ook de Ahmadiyyavertaling hier bijna hetzelfde geeft als vertaling (vers 112):

(Ahmadiyyavertaling)

- 112 *Voorwaar, hij was één Onzer gelovige dienaren.*

Opvallend is wel dat hier, zoals bij de Kramersvertaling, een verleden tijd wordt gekozen, maar niet die van belonen, maar van zijn.

In het algemeen kan worden gesteld dat de vertaling over de tekst rond het vers 111 opmerkelijk eensgezind zijn, maar dat de Leemhuisvertaling en de Siregarvertaling nog het meest overeen komen in dit deel van de tekst, terwijl de Kramersvertaling met de Siregarvertaling daarnaast ook nog kiest voor een mogelijke IR positie in vers 106.

Schematisch is dat als volgt weer te geven:

	Kramers	Leemhuis	Siregar
Positie A	105b/106		106
Positie B	110/111	109/110/111	109/110/111

3.2 Synoniemen

Bij het bekijken van de overeenkomsten in synoniemen valt op dat de synoniemen kunnen worden gegroepeerd in vier groepen. Deze groepen vormen in feiten vormen van isotopie: overeenkomsten tussen woorden op basis van een betekenisovereenkomst, die daardoor telkens in groepen kunnen worden weergegeven.

Deze groepen zijn “thematisch” als volgt in te delen:

- A) Generaties
- B) Geven/schenken
- C) Duidelijk of zeker (daarbij elkaar nog versterkend ook)
- D) Spontane uitroepen

Dan blijven er na deze vier groepen nog twee andere synoniemposities over, namelijk:

- E) Boodschap (Ahmadiyyavertaling)
- F) Droom (Leemhuisvertaling)

3.2.a Generaties

De eerste groep is gebaseerd op termen die te maken hebben met generaties. Deze termen komen voor in de Ahmadiyyavertaling, de Kramersvertaling en de Siregarvertaling.

Het interessante aan deze eerste groep synoniemen binnen de teksten is dat ze op exact dezelfde punten voorkomen in de verschillende vertaling. De Ahmadiyyavertaling hanteert een iets andere verstelling, maar als deze gelijk wordt getrokken (versnummer min 1) dan blijkt hier een volstrekte overeenkomst te zijn (voor de volledigheid is de door Leemhuis gebruikte term ook opgenomen):

	Ahmadiyya	Kramers	Siregar	Leemhuis
108	geslachten	later komenden	nakomelingen	nageslacht
113b	nageslacht	nageslacht	lateren	nageslacht

Treffend is dat waar Leemhuis kennelijk telkens dezelfde term ziet staan in de oorspronkelijke tekst (want waarom anders tweemaal exact hetzelfde woord gebruiken?) de overige vertalers de behoefte voelden om hier voor een andere optie te kiezen, namelijk wel sterk gelijkende maar niet identieke termen toepassen.

3.2.b Geven/schenken

Waar onder 3.2.a de Leemhuisvertaling niet mee deed in de synoniemengroep daar geldt bij 3.2.b dat de Ahmadiyyavertaling voor het weergeven van deze groep een identieke term toepast. Vandaar dat in het hieronder weergegeven schema de Ahmadiyyavertaling helemaal rechts staat. De gevonden termen staan in de regels 105, 107 en 110 (resp. 108 en 111 bij de Ahmadiyyavertaling). De verzen en termen zijn:

	Kramers	Leemhuis	Siregar	Ahmadiyya
105	vergelden	belonen	belonen	belonen
107	gaven	gaven	gaven	(verlosten)
110	vergelden	belonen	belonen	belonen

Hier treedt een interessant gegeven op: in verreweg de meeste gevallen hebben de vertalers gekozen voor de term “belonen” als vertaling uit de oorspronkelijke tekst, maar dat is niet consequent door alle vertalers gedaan. Hetzelfde geldt voor de term gaven, ook deze is niet tekens gelijkelijk vertaald. Daarbij geldt dat de Ahmadiyyavertaling zelfs uitgaat van een term die een geheel andere wending aan de betekenis van de zin geeft (maar die binnen die vertaling geen synoniem kent!).

In de praktijk is het echter wel dat als Kramers in plaats van vergelden de term belonen had gebruikt hier een volledige overeenkomst zou ontstaan binnen de vertalingen. Wat dat betreft is het interessant om te zien dat de zoektocht naar synoniemen hier het inzicht oplevert dat men opmerkelijk eensgezind is. Dat is interessant daar juist vers 110 ook het vers is met een IR positie!

3.2.c Duidelijk, zeker

Deze groep van synoniemen komt zeer duidelijk naar voren in de Kramersvertaling en de Siregarvertaling. In deze vertalingen zit namelijk in vers 106 de combinatie van waarlijk en klaarblijkende (Kramersvertaling) en zeker en duidelijk (Siregarvertaling), waarbij de termen worden gebruikt als versterking van elkaar.

De twee verzen zijn als volgt:

(Kramersvertaling)

106 *Dit waarlijk is de klaarblijkende beproeving.*

(Siregarvertaling)

106 *Voorwaar, dat is zeker de duidelijke beproeving.*

Het interessante aan dit gegeven is dat deze overeenkomst tussen de twee vertalingen ook in de IR positie terug te vinden is (zie 3.1 voor de behandeling van vers 106).

De beide andere vertalingen geven in dit deel van de tekst het volgende als vertaling:

(Ahmadiyyavertaling)

107 *Dit was voorzeker een grote beproeving.*

(Leemhuisvertaling)

106 *Dit was duidelijk een beproeving.”*

De situatie van versterking door het herhaalde gebruik van een gelijksoortige term vindt in deze twee vertalingen niet plaats, maar tegelijkertijd geldt ook dat in deze twee vertalingen er geen IR positie terugkomt.

3.2.d Spontane uitroepen

Deze categorie van synoniemen komt niet in de Leemhuisvertaling voor, wel in de andere drie vertalingen. Het is een redelijk uitgebreide categorie. Schematisch zit deze categorie er als volgt uit:

	Ahmadiyya	Kramers	Siregar
102	zeker		voorwaar
105a		oprecht	waarlijk
105b	inderdaad		voorwaar
106	voorzeker	waarlijk	voorwaar
111	voorwaar		voorwaar

Het beeld is hier niet heel overtuigend, alhoewel de term voorwaar duidelijk vaak gebruikt wordt in de verschillende vertalingen. Wel opvallend is hoe Leemhuis in zijn vertalingen deze uitroepen juist helemaal weg laat: in geen van de hierboven genoemde verzen gebruikt Leemhuis in zijn vertaling een uitroep. Het is duidelijk dat hier een bewuste keuze zal zijn gemaakt, die de overige vertalers niet hebben gemaakt. Kennelijk kozen zij ervoor om dichterbij de oorspronkelijke tekst te gaan zitten, er zullen hier in het Arabisch waarschijnlijk ook dergelijke uitroepen staan. Waarschijnlijk is echter wel dat de term “waarlijk” of “oprecht” (zie 105a) ook werkelijk een andere term zal zijn in het Arabisch dan “voorwaar”, gegeven het feit dat Siregar dit duidelijk anders vertaalt.

3.2.e Overige groepen

De overige twee groepen synoniemen komen telkens in slechts één vertaling voor. De groep die te maken heeft met het gebruik van een term voor “boodschap” (namelijk nieuws in 113 en tijding in 102) is alleen terug te vinden in de Ahmadiyyavertaling, terwijl de overige vertalingen telkens dezelfde term op deze plaats gebruiken.

Ook de andere groep, waarbij synoniemen voor droom worden gebruikt, komt in slechts één vertaling voor. Deze vertaling, de Leemhuisvertaling, geeft droom namelijk ook weer als “in de slaap” (102e), terwijl de overige vertalingen hier telkens dezelfde term gebruiken.

3.2.f: Conclusie synoniemen

Het is opvallend hoe sterk de overige vertalingen overeen komen met de Siregarvertaling. In bijna alle voorbeelden is het telkens zo dat de Siregarvertaling als het ware wordt ondersteund door de overige vertalingen.

Daarnaast is het zo dat de Siregarvertaling zelf het minst een uitzondering vormt: de Ahmadiyyavertaling en (in mindere mate) de Leemhuisvertaling wijken sterk af van het “gemiddelde” tekstbeeld dan de Kramersvertaling en de Siregarvertaling. Dit beeld was ook al te zien bij de analyse van de positie van de IR in de tekst. Ook daar gold namelijk dat de Siregarvertaling en de Kramersvertaling de hoogste mate van overeenstemming kenden.

3.3 Woordherhalingen

Bij de woordherhalingen valt op dat er meer grote verschillen zijn binnen de gekozen woordherhalingen, maar dat die vaak wel parallel lopen aan de synoniemen. Daar waar een vertaler de keuze had tussen synoniemen toepassen of de termen herhalen valt op dat sommige vertalers kiezen voor herhaling en anderen voor een synoniem. Neem als voorbeeld de term “droom”, die ook wordt gebracht als “in de slaap”. Of er wordt gekozen voor herhaling of synoniem is wel bepalend voor de telling van de termen als het aankomt op de herhaling, maar de tekst zelf wijzigt inhoudelijk niet: “in de slaap” komt weliswaar archaïsch over op een moderne lezer, maar het gaat inderdaad om hetzelfde als een droom.

Een andere overeenkomst die optreedt tussen de verschillende teksten is het gebruik van de term “Wij” met een werkwoord: de Wij figuur treedt vaak handelend op. Dat betekent dat gedurende een groot deel van de tekst de Wij figuur het verhaal in beslag neemt, een aanwijzing dat de mening van de Wij figuur duidelijk belangrijk wordt gevonden. Dat lijkt een open deur, maar er zijn ook punten in de tekst aan te wijzen waar dit niet het geval is, bijv. in de eerste paar regels. In de tekst zoals die nu is afgebakend geldt echter dat de Wij figuur vaak aanwezig is, en dat vanuit de positie van de Wij figuur wordt overgegaan naar de IR positie.

En over perspectief gesproken: het hoeft ook niet altijd zo te zijn dat een term wordt herhaald door dezelfde verhaalinstantie. Zo wordt de term zoon zowel door de verteller als door Abraham gebruikt in de verschillende vertalingen, en bovendien geldt dat de verteller spreekt over de zoon als hij de term zoon gebruikt, terwijl Abraham in het verhaal spreekt tegen de zoon. De vorm waarin een term meervoudig kan voorkomen kan dus heel verschillend zijn.

Helaas is het onbekend in hoeverre de termen ook herhaaldelijk voorkomen in de oorspronkelijke tekst. Echter, de oorspronkelijke tekst wordt hier verder niet geanalyseerd.

3.4 Afhankelijkheden in tekst

De tabel met de afhankelijkheden kan als volgt worden weergegeven (van links naar rechts: Ahmadiyyavertaling, Kramersvertaling, Leemhuisvertaling, Siregarvertaling):

102	101	101	101
103 a	102 a	102 a	102 a

103 b	102 b	102 b	102 b
103 c	102 c	102 c	102 c
103 d	102 d	102 d	102 d
103 e	102 e	102 e	102 e
103 f	102 f	102 f	102 f
103 g	102 g	102 g	102 g
103 h	102 h	102 h	102 h
103 i	102 i	102 i	102 i
103 j	102 j	102 j	102 j
103 k	102 k	102 k	102 k
103 l	102 l	102 l	102 l
103 m	102 m	102 m	102 m
104 a	103 a	102 n	102 n
104 b	103 b	102 o	102 o
105 a	104 a	102 p	102 p
105 b	104 b	103 a	103a
106 a	105 a	103 b	103b
106 b	105 b	104 a	103 c
106 c	106	104 b	104a
107	107	105 a	104 b
108	108	105 b	105 a
109	109	105 c	105 b
110	110	106	106
111 a	111	107	107
111 b	112	108	108
112	113 a	109	109
113	113 b	110 a	110
114 a	113 c	110 b	111
114 b		111	112
114 c		112 a	113 a
114 d		112 b	113 b
114 e		113 a	113 c
		113 b	113 d
		113 c	113 e
		113 d	
		113 e	

Het opvallendste verschil zit in de Ahmadiyyavertaling, die na 105a een grote opeenvolging van tekst op hetzelfde niveau laat zien. Dit is het stuk tekst dat al verschillende malen is teruggekomen en zich daar op deze wijze manifesteert.

Interessanter aan deze vergelijking is de overeenkomst tussen de Leemhuis- en de Siregarvertaling. Het grootste deel van het afwijkende beeld is alleen maar afwijkend op het eerst gezicht en heeft te maken met een verschil in het aantal enkelvoudige zinnen. De opbouw van het verhaal voor wat betreft de afhankelijkheden in de tekst echter komt juist sterk overeen, met alleen een klein verschil in de precieze afbakening (maar die wijkt dan telkens slechts één zin af). Overigens komt de Kramerstekst ook sterk overeen

Het andere opvallende punt is de volledige overeenkomst in afhankelijkheden tussen de Ahmadiyyavertaling en de Kramersvertaling in de eerste helft van de tekst. Vanaf vers 106 valt de overeenkomst weg, maar dat heeft alleen te maken met de Ahmadiyyavertaling.

Maar het meest valt nog wel op hoe *alle* gekozen teksten praktisch overeenkomen tot aan vers 107! Zeker tussen de regels 103 en 105 is er een grote mate van overeenkomst, terwijl dit al midden in de tekst ligt. Tegen dit punt in de tekst zouden dus net zo goed al grote verschillen kunnen zijn opgetreden, maar dat is niet het geval.

3.5 Narratie versus discursie

Voor het analyseren van de narratie versus de discursie geldt dat de tabel op blz. 19 e.v. al het grootste deel van het beeld weergeeft. Vooral opvallend na de analyse bij bijv. de synoniemen is dat hier een iets ander beeld naar voren komt: hier lijken niet de Siregar- en de Kramersvertalingen de hoogste mate van overeenstemming te hebben, maar juist de Siregar- en de Leemhuisvertaling enerzijds en de Kramers- en de Ahmadiyyavertaling anderzijds.

Dat lijkt de conclusie bij 3.1 tegen te spreken, maar daarbij moet niet worden vergeten dat de conclusie bij 3.1 op een zeer beperkt aantal verzen is gebaseerd (de IR wordt in de teksten niet al te vaak aangesproken), terwijl het hier juist gaat om een vergelijking van de gehele tekst.

Toch is het ook interessant om te zien hoe er een volledige overeenkomst tussen *alle* gekozen teksten bestaat op zo'n 1/3^e van de verzen.

4 Conclusie

Na zowel de individuele teksten te hebben behandeld als ook te hebben gekeken naar de onderlinge verhoudingen tussen de teksten wordt het tijd om conclusies te trekken. Wat zijn de opvallendste uitkomsten en wat betekenen die?

In beginsel ging ik uit van de aanname dat wetenschappelijke en religieus getinte vertalingen onderling van elkaar zouden verschillen. Sterker nog, mijn idee was dat ze op bepaalde punten zouden verschillen, waardoor ze ook herkenbaar in deze twee groepen zouden kunnen worden ingedeeld.

Dat idee had te maken met verschillende factoren. Zo geldt binnen de Islam dat het interpreteren van “Gods Woord” (wat de Koran is volgens de islamitische theologie) *not done* is: het is een teken van hoogmoed en een gebrek aan respect jegens God. Vertalingen zijn dan ook enigszins suspect, reden waarom men vaak ook van “een weergave” i.p.v. een vertaling spreekt. Het ligt dus in de lijn der verwachtingen dat in de religieus geïnspireerde vertalingen, dat wil zeggen vertalingen gemaakt door gelovige moslims die dat vertaalwerk om religieuze redenen ondernemen, op een bepaalde wijze herkenbaar zouden zijn.

Bovendien is er nog iets aan de hand: in zijn in de inleiding aangehaalde boek geeft Hans Jansen aan dat er in het vertaalwerk van de Koran impliciet sprake is van een cirkelredenering. Grote delen van de Koran, zo stelt Jansen, zijn onvertaalbaar omdat ze in het Arabisch al onbegrijpelijk zijn. Ook zij die wel zelfstandig Arabisch kunnen lezen moeten al gebruik maken van handleidingen. Deze handleiding zijn al relatief vroeg in de geschiedenis van de Islam ontstaan en hebben in de loop der tijden een aureool van heiligheid om zich heen gekregen die bijna (maar natuurlijk niet helemaal!) gelijk staat aan de heiligheid van de Koran zelf. Echter, daarmee leggen die verklaringen een leeslaag over de Koran heen die sterk bepalend is voor het beeld dat veel moslims hebben van de inhoud van de Korantekst. Ook vertalers maken gebruik van dergelijke handboeken, waardoor het gevaar op een cirkelredenering ontstaat: de vertaler maakt gebruik van een tekstverklaring die een specifieke invalshoek kiest, waarna een tekst ontstaat die de invalshoek lijkt te bevestigen. Deze vertaling wordt dan de leesstandaard voor velen, waardoor die, indien ze later weer dergelijke handboeken doornemen, juist weer lijkt te worden bevestigd door diezelfde handboeken en de in feite bijbehorende vertaling.

Als het idee correct zou zijn geweest, dan zou er een situatie moeten zijn ontstaan na alle analyseronden waarbij zou gelden dat er een duidelijke tweedeling zou zijn: een lijst met sterke overeenkomsten tussen de wetenschappelijke vertalingen onderling en een lijst met religieus geïnspireerde vertalingen anderszins. Echter, in de praktijk blijkt dat juist de Siregarvertaling op veel punten in de vergelijkingen die in de twee voorgaande hoofdstukken zijn gedaan sterk overeenkomt met de beide wetenschappelijke vertalingen van Kramers en Leemhuis.

Of, om het gezichtspunt om te keren: de Siregarvertaling wordt op veel momenten ondersteund door de vertalingen van Kramers en Leemhuis. Nu zou hier natuurlijk in feite hetzelfde effect kunnen optreden als hierboven is beschreven: de uitgave van Siregar is na de uitgaven van Kramers en Leemhuis tot stand gekomen. Hij zou dus, in tegenstelling tot de Ahmadiyyavertaling, gebruik kunnen hebben gemaakt van andere Nederlandse vertalingen bij zijn vertaalwerk van de Koran.

Het andere uiterste in deze is de Ahmadiyyavertaling. De Ahmadiyyavertaling kent een bepaalde mate van onbetrouwbaarheid. Vanuit Islamitisch perspectief is dat ook zo, maar dan om een

theologische reden.⁸ Echter, vanuit het perspectief van de in deze scriptie gebruikte methodiek is dat geen geldig argument. Wat wel een argument is, is dat er in de Ahmadiyyavertaling enkele elementen zitten die wijzen op een “rare” keuze of achtergrond. Zo staat er in 103c de tekst “O mijn lieven zoon”, waarin het bijvoeglijk naamwoord “lieven” voorkomt. Deze term komt in de andere vertaling geheel niet voor.⁹ Het is dus twijfelachtig of deze term wel in de oorspronkelijke tekst staat.

Bovendien blijkt ook de keuze verderop in de tekst bij vers 105a een enorm verschil uit te maken: daardoor raakt de IR volledig ondergesneeuwd in deze vertaling, terwijl de IR in de overige vertalingen duidelijk wordt toegesproken door de IA.

Daarmee zijn twee opvallende uitkomsten beschreven: de Ahmadiyyavertaling wijkt sterk af van de overige vertalingen, zelfs dermate sterk dat hierdoor het perspectief in de tekst bepalend anders ligt. En de Siregarvertaling, als religieus geïnspireerde vertaling, wordt welhaast bevestigd door de overeenkomst in gemaakte vertaalkeuzen met de wetenschappelijke vertalingen van Kramers en Leemhuis.

Wat dit wel mogelijk betekent is dat de mate van precisie die door wetenschappers wordt gepretendeerd niet noodzakelijk terug hoeft te komen in de vertaling die voortkomt uit bepaalde wetenschappelijke ideeën omtrent vertaalwerk. Kijkend naar de uitkomsten van de verschillende ronden lijkt het zo te zijn dat de Siregarvertaling de meest rijke tekstervaring voor de lezer oplevert.

Daarmee is echter niets gezegd over de mate van “correctheid” van de vertalingen zelf: uitsluitend de Nederlandstalige tekst is als gegeven feit in dit document gebruikt, de oorspronkelijke tekst doet niet mee! Wat dat betreft is dit werkstuk op geen enkele wijze een verklaring van “beste vertaling”, een dergelijke conclusie zou te snel een eigen leven gaan leiden. Wel is het zo dat, gezien de hoge mate van overeenkomst tussen de Kramer-, Leemhuis- en Siregarvertaling, het veilig is te stellen dat deze waarschijnlijk een zelfde soort inzicht in de oorspronkelijke tekst kunnen bieden, met een hoge mate van overeenkomst t.o.v. de Siregarvertaling.

⁸ Zie hiervoor 1.1.a

⁹ Interessant is dat in de huidige Engelse vertaling hier nu ook staat: “O my son”. Dit kan echter in het verleden anders zijn geweest.

Hoofdstuk 5: Bibliografie

Gebruikte Koranvertalingen

Op alfabetische volgorde van aanduiding in tekst.

“Ahmadiyyavertaling”: *De Heilige Qor’aan met Nederlandse vertaling*. (6^e druk, 1994)
’s-Gravenhage: Ahmadiyya Gemeenschap

“Kramersvertaling”: *De Koran uit het Arabisch vertaald*. (4^e druk, 2008) Amsterdam:
Uitgeverij Maarten Muntinga/De Arbeiderspers

“Leemhuisvertaling”: *De Koran (al-Guran al-karim): een weergave van de betekenis van de Arabische tekst in het Nederlands* (10^e druk, 2001) Houten: Fibula

“Siregarvertaling”: *De Edele Koran* (3^e druk, 2000) Den Haag: Islamitisch Cultureel Centrum Nederland

Overige literatuur

Abdolah, K. (2008). *De Koran, een vertaling*. (1^e druk) Breda: De Geus

Els, K. (2008). *De Koran Lezen*. Beschikbaar: <http://www.brusselsjournal.com/node/3558>

FWN Nieuws 35 (2004). *Koran eenvoudiger te vertalen dan de bijbel, interview met professor Leemhuis*. Beschikbaar: http://www.rug.nl/fwn/archief/archief2004/podium/opinie_35

Jansen, H. (2008). *Zelf Koran lezen*. (1^e druk) Amsterdam: De Arbeiderspers

Wieringen, R.G.W.M. van (2004). *Gaande het gesprek, domeinanalytische benadering van het individuele pastoraal gesprek*. Utrecht, eigen uitgave

Voorts is er gebruik gemaakt van collegeaantekeningen gemaakt in colleges gegeven door dr. A. van Wieringen op de Fontys Hogescholen.